

ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

- * Beslenme Açısından Çocuk Sağlığı Sorunları
- * Salt-2 Barışa Hizmet Ediyor
- * Keyk'in Dinamik Gelişmesinde Otuz Yıl
- * "Sol"culuğun Teorik Bileşenleri : Anarşizm ve Troçkizm
- * "Sürekli Devrim" Ya da Devrimin Sürekli Baltalanması
- * Balkanlarda Dostluk ve İşbirliğinin Sağlam Temelleri

TÜSTAV

Cilt / 12

Temmuz - 1979

Sayı / 67

İÇİNDEKİLER

23 Mayıs 1979'dan, 21 Haziran 1979'a	3
Görüşmeler İçin Açık Kapı / <i>İ. Sinitsin</i>	5
SALT-2 Barışa Hizmet Ediyor	11
«Tarihin Objektif Akışından Sorumlu Olan Biz miyiz?» / <i>L. İ. Brejnev</i>	13
Yumuşama'dan Daha Fazlası / <i>S. Beglov</i>	15
SALT-2 Eleştirmenleri Üzerine / <i>G. Gerasimov</i>	17
Beslenmenin Çocuk Sağlığına Etkisi ve Çocukların Yeterli ve Dengeli Beslenmesi İçin Gerekli Koşullar / <i>Prof. Dr. Ayşe Baysal</i> ..	21
KEYK'in Dinamik Gelişiminde Otuz Yıl	30
OLUŞUM DÖNEMİ / <i>J. Rebelo</i>	37
Troçki ve Troçkistlerin «Eylem» Takvimi / <i>U. Karal</i>	44
«Sürekli Devrim» Ya Da Leninizmin «Sürekli» Baltalanması ...	59
Anarşizm	77
Bulgaristan-Türkiye Arasında İşbirliğinin Sağlam Temelleri Vardır	101

TÜSTAV

Sahibi: *Öner Ciravoğlu* / Yazışmaları Müdürü: *Yusuf Hasançebi* /
Yazışma ve Havale Adresi: P. K. 71 İstanbul / Yönetim ve Dağı-
tım Adresi: Cağaloğlu, Başmusahip Sokak Tan Apt. No: 10/11,
İstanbul / Abone Koşulları: Yıllık: 400, altı aylık: 200 lira, Dış ülke-
ler için iki katıdır / Baskı: Doğan Basımevi / Dizgi: Evren Matba-
ası / İlan: Tam Sayfa: 5000 Lira. Diğer ilanlar santimi 50 Lira /
Basıldığı Tarih: 18 Temmuz 1979

23 Mayıs 1979'dan - 21 Haziran 1979'a

23 MAYIS 1979

- CHP Gençlik Kolları Kurultayında kavga çıktı.
- CHP Genel Başkanı Ecevit, parti içi muhalefetin tüzük değişikliğinin gündeme alınması ve daha sonra özel bir kurultay düzenlenmesine ilişkin önerisini reddetti.
- ABD Senatosu, Türkiye'ye 451 milyon dolarlık askeri yardım verilmesine ilişkin bir tasarımı kabul etti.
- Kanada'da yapılan genel seçimleri «İlerici Muhafazakâr Parti» kazandı.
- Sudan, Mısır'a karşı alınan siyasal ve ekonomik yaptırımları desteklediğini açıkladı.

24 MAYIS 1979

- CHP Genel Başkanı Ecevit, Büyük Kurultay'da yaptığı açış konuşmasında, «CHP olarak 1978'de faşizmi demokratik yoldan iktidardan uzaklaştırmayı başardık» dedi.
- CHP Gençlik Kolları Merkez Kurulu Başkanlığına, muhalefet grubunun adayı Hasan Belovacıklı seçildi.
- Makina Kimya Endüstrisi'nin 15 işyerinden 14'ünde toplu sözleşme yetkisi Türk Metal-İş'e verildi.
- Van'da, benzin kuyruğunda bekleyenlere açılan yayılım ateşi sonucunda 1 kişi öldü.
- Kanada'nın yeni Başbakanı Clark, kuracağı hükümetin azınlık hükümeti olacağını açıkladı.
- İsrail, Lübnan'daki Filistin kamplarını bombaladı 14 kişi öldü, 50 kişi yaralandı.
- Federal Almanya'da Devlet Başkanlığına, eski bir Nazi olan Karl Carstens seçildi.
- El Salvador'da olağanüstü durum ilân edildi.

25 MAYIS 1979

- Sanayi Bakanlığı tarafından, Petkim'in 8 milyarlık dışalım yetkisini özel sektöre devreden

bir kararname hazırlandı.

- İsrail, El Ariş bölgesini Mısır'a terketti.

27 MAYIS 1979

- Pakistan'ın eski Başbakanı Zülfikar Ali Butto'nun eşi Begüm Butto, kocasının yerine, oybirliğiyle Pakistan Halk Partisi Başkanlığına seçildi.
- CHP 24. Olağan Kurultay bildirisinde, «CHP'nin Genel Merkez organlarıyla hükümete

daha çok destek olması, hükümetin de CHP örgütünün öneri ve isteklerine daha çok önem vermesi bunalmırlardan kurtulmanın koşuludur.» denildi.

- El Salvador'da, muhalefetteki Ulusal Demokrat Birliği'nin liderlerinden Guerro öldürüldü.

29 MAYIS 1979

- SSCB Yüksek Şurası Birlik Meclisi Başkanı Sitkov; «Türkiye'nin U-2 uçuslarına izin vermemesini olumlu karşılayacağız» dedi.

- CHP Genel Sekreterliğine yeniden Mustafa Üstündağ getirildi.

- Yunanistan, AET'ye 10. üye olarak girdi.

1 HAZİRAN 1979

- Bağımsız Devlet Bakanı Enver Akova görevinden istifa etti.
- Sakarya Milletvekili Turgut Boztepe CHP'den istifa etti.

- Bursa TÖB-DER Şube Başkanı Sabri Biber faşist bir saldırı sonucunda yaralandı.

2 HAZİRAN 1979

- Enver Akova'nın istifasıyla boşalan Devlet Bakanlığı'na AP'den istifa eden Kırklareli Milletvekili Hasan Korkut atandı.
- İran'ın Hürremşehr kentindeki

Araplar, hükümete Kuzistan Eyaleti valisinin görevden alınması ve yöredeki devrim muhafızlarının çekilmesi için ultimatom vererek 48 saat süre tanıdılar.

3 HAZİRAN 1979

- AP: «Korutürk, Korkut'un atanmasına imza atmakla, tarafsızlığını yitirmiştir.»
- İtalya'da genel seçimler başladı.

- Meksika'da Komünist, Sosyalist İşçi ve Sosyalist Halk Partileri, hükümetin eski İran Şah'ına vize verme kararını protesto ettiler.

4 HAZİRAN 1979

- 1978 yılının Aralık ayında, Kahramanmaraş'ta 111 kişinin öldürüldüğü faşist katliamla ilgili dava başladı.
- Bursa'da devrimci bir işçi öldürüldü.
- Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri İbrahimoglu, «Kıdem tazminatının Türk sanayiini ipotek altına aldığını» öne sürdü.
- İstanbul'da motorin stoku tükendi.
- Suudi Arabistan, Arap-Amerikan Ortak Petrol Şirketi olan ARAMCO'yu millileştireceğini açıkladı.
- ABD ve Avrupa'da nükleer santral yapımını protesto için gösteriler düzenlendi.

5 HAZİRAN 1979

- Millet Meclisi'nde Sosyal Güvenlik Bakanı Hilmi İlgüzar hakkında verilen gensoru önergesinin gündeme alınması kabul edildi.
- AP Bitlis Senatörü Kâmuran İnan, partisinden ve senatörlükten istifa edeceğini açıkladı.
- İtalya'da seçimlerde Hristiyan Demokrat Parti yüzde 38,3, Komünist Parti yüzde 30,4 oranında oy aldılar.
- Nikaragua'nın başkenti Managua'da tüm işyerleri Sandinista gerillalarını desteklemek amacı ile greve gittiler.
- Güney Afrika Devlet Başkanı Vorster istifa etti.
- Sovyetler Birliği, Çin Halk Cumhuriyeti'ne iki ülke arasındaki ilişkilerin normalleştirilmesi için çağrıda bulundu.

bir BELGE

Görüşmeler İçin Açık Kapı

İGOR SİNİTSİN

Son üç haftada sosyalist topluluk ülkeleri üç kez en yetkili düzeyde yeni dış politika girişimlerinde bulundular. Bu girişimler, topluluğun, sürekli olarak barış, yumuşama ve uluslararası işbirliği çıkarlarına uygun hareket ettiğini açıkça gösterdi

Sosyalist Avrupa ülkeleri dış politikasının temel ilkeleri, Varşova Paktı devletleri dışişleri bakanları komitesinin Mayıs ayı ortalarındaki toplantısında formüle edildi. Toplantıya ilişkin ortak

bildiride tüm devletlerin karşılıklı ilişkilerini Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nda kabul edilen ilkelerin sıkı gözetimine dayandırarak kurmaları gerektiği belirtildi. Dünyanın diğer kıtalarına da yayılmasıyla birlikte yumuşamayı güçlendirecek ve halkların gerçek güvenlik atmosferinin kurulmasını sağlayacak olan bu ilkeler, egemen eşitlik, kuvvet kullanmama ya da kullanma tehdidinde bulunmama, devletlerin toprak bütünlüğü, anlaşmazlıkların barışçı yollardan çözümü, iç işlere karışmama, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı, hak eşitliği ve halkların kendi kaderini belirleme hakkı, devletler arasında işbirliği, uluslararası hukuktan doğan yükümlülüklerin iyi niyetle yerine getirilmesidir.

Yumuşamanın ve yumuşamaya karşı çıkanlarla mücadelenin ilkesel sorunları L. İ. Brejnev başkanlığındaki Sovyet Pratti-Hükümet Heyeti'nin Macaristan'ı ziyareti ve SSCB Bakanlar Kurulu Başkanı A. N. Kosigin'in Mayıs ayı sonunda bir dostluk ziyareti nedeniyle gittiği Çekoslovakya'da yaptığı görüşmeler sırasında belirtildi. Sosyalist devletlerin başkentlerinde yapılan yüksek düzeydeki bu görüşmelerde aynı zamanda, kardeş ülkeler halklarının dünya barışı, yumuşama ve silahsızlanma açısından tehlike arzeden Pekin'deki Maocu yönetimin politikasına karşı olumsuz düşünceler besledikleri, Mao'nun mirasçılarının Vietnam halkına karşı başlattıkları çirkin saldırıdan öfke duydukları da ifade edildi.

Örneğin, Çekoslovakya Hükümet Başkanı L. Ştrougal, A. N. Kosigin onuruna verdiği yemekte şunları açıkladı: «Çin'in Vietnam'a sinsice silahlı saldırısı ve Laos'u tehdit etmesi, Maocu yönetimin ihanetini kesinlikle kanıtlamıştır. Emperyalist çevrelerin Pekinli hegemonyacılarla birliği, şimdi tüm dünyada barış için çok ciddi bir tehlike arz ediyor.

Geçenlerde Budapeşte'de yapılan görüşme sırasında Sovyet ve Macar yöneticiler sosyalist Vietnam'a karşı doğrudan saldırıya geçen şimdiki Çin yönetiminin emperyalist ve hegemonyacı politikasını kesinlikle kınadılar. Kadar, televizyonda yaptığı konuşmada özellikle şunları söyledi: «Yumuşama uğrundaki mücadelede, her gün yumuşama düşmanlarıyla, tekelci sermaye çevreleriyle ve bu kez de değindiğimiz bir sorunla- kim ne söylerse söylesin gerici güçlere yardım eden şimdiki Çin yönetiminin eylemleriyle karşılaşyoruz. Macar halkı, Vietnam'a karşı girişilen Çin saldırısını büyük bir öfkeyle öğrendi ve bu saldırıyı kesinlikle kınadı. Vietnam'lı kardeşlerimize tam bir dayanışma içinde olduğumuz konusunda güvence verdik ve veriyoruz.»

L. İ. Brejnev, Macaristan ve SSCB televizyonlarında yaptığı konuşmada, bu yılın Nisan ayında Çin yöneticilerinin Sovyet-Çin anlaşmasının yürürlük süresini uzatmayacaklarını açıklamalarına değindi. Bu arada, dedi L.İ. Brejnev, Pekin'liler ilişkilerin iyileştirilmesi için Sovyetler Birliği'yle görüşmeye hazır olduklarını belirtmeyi gerekli gördüler. Sovyet lideri, anlaşmadan caymanın ve ilişkileri iyileştirme isteğine ilişkin sözlerin birbiriyle hiç bağdaşmayan şeyler olduğunu söyledi. Bununla birlikte L. İ. Brejnev, Sovyetler Birliği'nin, Çin tarafına birçok defalar ilişkilerini normalleştirme ve iyi komşuluk rayına oturtma konusunda anlaşma önesinde bulunduğunu söyledi.

L. İ. Brejnev, SSCB'nin de buna hazır olduğunu ve eğer Çin tarafı gerçekten iyi niyet gösterecek olursa işin Sovyetler Birliği'ne bağlı olmayacağını açıkladı.

Çin yönetiminin şovenist ve hegemonyacı politikasına karşı olumsuz bir tutum içinde bulunmalarına karşın kardeş ülkelerin halkları Çin halkına içten duygular besliyorlar. XXV. SBKP Kongresi'nin ilkesel doğrultusunu izleyen Sovyet Hükümeti, her zaman SSCB ve ÇHC arasındaki gerginliği zayıflatmak ve iki ülke arasında iyi komşuluk ilişkilerinin kurulması amacıyla Çin tarafıyla görüşme yapmaya taraftar olmuştur ve olacaktır.

4 Haziran'da, Sovyetler Birliği, iyi niyetini bir kez daha gösterdi ve Çin Halk Cumhuriyeti'yle görüşmeye hazır olduğunu tekrarladı. Moskova'daki ÇHC elçisi aracılığıyla ÇHC Hükümeti'ne gönderilen bu Sovyet notasında görüşmelerin amacının ve görevinin ne olması gerektiğine ilişkin temel ilkeler açıklandı. Bunlar, sosyalist topluluğun sürekli olarak izlediği dış politikanın değişmez temelidir: Eşitlik, egemenliğe ve toprak bütünlüğüne karşılıklı saygı, birbirinin iç işlerine karışmama, kuvvet kullanmama vb. ilkeleri kapsayan barış içinde birlikte yaşama.

Görüşme kapısı açık. Sovyet tarafı önerilerini yaptı. Görüşme zamanı: bu yılın Temmuz - Ağustos ayları, görüşme yeri: Moskova, düzeyi: dışişleri bakan yardımcıları ya da iki ülke hükümetlerinin özel olarak yetki vereceği kişiler. Sovyetler Birliği, aynı zamanda kimden gelirse gelsin dünya meselelerinde özel hak ve hegemonya iddialarının kabul edilmemesi ve birbirleriyle olan ilişkilerin barış içinde birlikte yaşama ilkelerine dayandırılması yolunda anlaşmaya varmayı önerdi.

SSCB 1969 ve 1970 yıllarında, Moskova'nın Pekin'e, tarafları nükleer silah da dahil her türlü silahı kullanarak birbirine saldırmama yolunda yükümlülük altına sokan devletlerarası özel bir

belge hazırlamayı önerdiği zamanki gibi bu defa da son derece somut önerilerde bulundu. O zaman verilen yanıt sükuttu. 1971'de Çin'e kuvvet kullanmama konusunda bir anlaşma imzalamaya önerisi, 1973'te de saldırmazlık paktı imzalamaya önerisi yapıldı. Yine bir yanıt alınmadı. 1978 yılında Sovyetler Birliği, SSCB ve ÇHC arasındaki karşılıklı ilişkilerin ilkelerine ilişkin ortak bir belge hazırlanmasını önerdi. Çin tarafında yine sessizlik hakimdi.

Gördüğümüz gibi, Moskova, Sovyetler Birliği ve Çin arasındaki gerginliğin zayıflatılması amacıyla görüşmeler yapılmasına her zaman taraftar olmuştur.

Sovyet halkı ve sosyalist topluluk ülkelerinin halkları, Çin halkıyla dostluk isteğinde olduklarını ve ÇHC'yle normal devletler-arası ilişkileri sürdürmeye hazır bulduklarını tekrarlıyorlar. Bütün dünya Pekin'in Sovyetler ülkesinin bu barışsever eylemine ne yanıt vereceğini merakla bekliyor.

6 HAZİRAN 1976

- Cumhurbaşkanı Korutürk, «TBMM, tarafsızlıktan ayrıldığını onaylarsa, görevi bırakmaya hazırım» dedi.
- Federal Almanya Başbakanı Schmidt, resmi bir ziyaret için ABD'ye gitti.
- Gana'da yönetime el koyan subaylar 9 kişilik bir askeri cunta atadılar.
- Kolombiya kahveye zam yaptı.

7 HAZİRAN 1979

- Sosyal Güvenlik Bakanı Hilmi İlgüzar istifa etti.
- Malatya'da TÖB-DER üyesi bir öğretmen öldürüldü.
- Türk-Macar Ekonomik İşbirliği ikinci protokolü imzalandı.
- Carter-Schmidt doruğunda ABD ile Almanya'nın izleyecekleri enerji ve ekonomi politikaları konusunda anlaşmaya vardıkları açıklandı.
- Nikaragua'da sıkıyönetim ilân edildi.
- Portekiz'de Mota Pinto başkanlığındaki hükümet istifa etti.
- İran'da İslâm Devrim Muhafızları, Sanandaj'da kurulan Kürt Bölgesel Meclisi'ne giderek Meclis üyelerini rehin aldılar ve Meclis'in kapatılmasını istediler.

8 HAZİRAN 1979

- İstanbul'da akaryakıt dağıtımının kart sistemi ile yapılacağı açıklandı.
- Sümerbank'ın İstanbul, İzmir ve Bursa'da bulunan 15 işyerinde Bank-Sen tarafından alınan grev kararı uygulamaya konuldu.
- Mısır'da 27 yıldan beri ilk kez

yapılan genel seçimlerde oyların çoğunluğunu ,Başkan Sedat'ın Ulusal Demokratik Partisi aldı.

- Avrupa Parlamentosu seçimleri, İngiltere, İrlanda, Hollanda ve Danimarka'da yapıldı.
- Afganistan - Pakistan sınırında yoğun çarpışmalar başladı.

9 HAZİRAN 1979

- Manisa'da TİP üyesi Fahrettin Özer öldürüldü.
- Vehbi Koç, «Savaş sanayii için

özel sektörle devlet sektörünün işbirliği yapması şarttır» dedi.

10 HAZİRAN 1979

- Türkiye ile İsviçre arasındaki ikili görüşmede, İsviçre'nin 30 milyon dolar kredi vermesi, konusunda anlaşıldı. Kredi, İMF ile Türkiye arasındaki anlaşma yürürlüğe girdikten sonra kullanılabilir.

- İstanbul'da Arnavutköy'de 15 gündür yakıt bulamayan köylüler mazot yüklü 4 tankere el koydu.
- Ankara ve Uşak'ta 2 kişi öldürüldü.

11 HAZİRAN 1979

- Türkiye ile İMF arasındaki görüşmeler tamamlandı.
- Döviz satışları geçici olarak durduruldu.
- Odalar Birliği: «Taze para, özel ve kamu kesiminde üretim artışı için kullanılmalı.»
- MHP'nin 14. Büyük Kurultayı sonucunda Genel Başkanlığa

yeniden Türkeş seçildi.

- Avrupa Parlamentosu seçimlerinde, Sosyalist ve Sosyal Demokratlar 11, Hristiyan Demokratlar 102, Muhafazakârlar 61 ve Komünistler 44 sandalye kazandılar.

12 HAZİRAN 1979

- Türk lirası dolar karşısında yüzde 43.6 oranında devalüe edildi.
- Benzin, demir-çelik ve Tekel ürünlerinden alkollü içkilere zam yapıldı.
- Başbakan Ecevit, «Sıkıntıyı

hakça dağılıma dönüştüreceğiz.» dedi.

- İstanbul'da Bakırköy Halkevi'ne atılan bomba üç kişinin ölümüne, beş kişinin yaralanmasına neden oldu.

13 HAZİRAN 1979

- Maliye Bakanı Müezzinoğlu, niyet mektubunu imzalamak için Paris'e gitti.
- Üniversite öğretim üyelerinin maaşlarını arttıran kanun tasarısı Meclis'te kabul edildi.
- Nikaragua'da çarpışmalar yoğunlaşarak sürüyor.
- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü OECD'nin bakanlar düzeyindeki 18. Konsey Toplantısı Paris'te başladı.
- Bağımsız Ankara Milletvekili Fikri Pehlivanlı yeniden AP'ye girdi.
- DİSK: «CHP, işçi sınıfının ve emekçi halkın seçimlerde kendine verdiği desteği iktidarda iken elinin tersiyle itti.»

14 HAZİRAN 1979

- Özel okul, kurs, kreş ve yurt ücretlerine zam yapıldı.
- Maliye Bakanı Müezzinoğlu, Türkiye ile İMF arasında «Stand-by» anlaşmasına varıldığını açıkladı.
- Elazığ'da hastaneye giren 3 kişi, nöbetçi doktor ile hastabakıcıyı ağır yaraladı.

15 HAZİRAN 1979

- Üniversite Seçme Sınavları tüm yurttta yapıldı.
- Kıbrıs'ta toplumlararası görüşmeler başladı.
- İran'da hazırlanan yeni anayasa tasarısında, Devlet Başkanına büyük yetkiler verilmesi öngörülüyor.

16 HAZİRAN 1979

- CHP Gaziantep Milletvekili Ahmet Karahan AP'ye geçti.
- ABD Başkanı Carter ve SSCB Devlet Başkanı Brejnev, resmi görüşmeler için Viyana'da biraraya geldiler.
- Nikaragua'da Sandinista gerillaları, ulusal muhafızlara çağrıda bulunarak teslim olmaları için 48 saat süre tanıdılar.
- Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin beşinci, 15-16 Haziran Direnişi'nin dokuzuncu yılı kutlandı.

18 HAZİRAN 1979

- Nikaragua'da muhalefet, Somoza'nın devrilmesinden sonra iktidarı almak üzere beş üyeli bir cunta kurdu.
- Devlet Bakanlığından istifa eden Ali Rıza Septioğlu ile bağımsız milletvekili Cemalettin İnkaya AP'ye geçtiler.
- Carter ve Brejnev SALT-II anlaşmasını imzaladılar.

Salt-2 Barışa Hizmet Ediyor

SALT/2 anlaşması 17 Haziran 1979 günü Viyana'da imzalandı. SBKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri ve Sovyetler Birliği devlet başkanı Leonid Brejnev ile ABD cumhurbaşkanı J. Carter, bir araya gelerek, hazırlıkları uzun zamandır devam eden anlaşma metnini imzaladılar. Böylece, yumuşama sürecine önemli bir katkı gerçekleştirildi ve dünya barışının korunması yönünde de ileri bir adım atılmış oldu.

Stratejik saldırı silahlarının üretimini sınırlamakta olan SALT/2 anlaşması hiç kuşku yok ki, halkları ve topyekün insanlığı sevindiren bir olaydır. Dünyamızda özellikle emperyalist tekeller tarafından tahrik edilip azgınlştırılan silahlanma yarışına karşı silahsızlanma eğilimlerinin ve taleplerinin, böylesi değerli bir belge ile somutlanması, barışa yönelik umutları ve çabaları güçlendirmiş, dünyamızın bugünkü tehlikeli koşullarında bile, barış doğrultusunda önemli mevzilerin elde edilebilir olduğunu kanıtlamıştır.

SSCB ve ABD'nin, silah üretiminde belli bir kısıtlamaya aynı açıdan yaklaştıklarını söylemek, başka bir deyişle, SALT/2'nin, benzeri eğilimlerin bileşkesi olduğunu ileri sürmek yanıltıcıdır. SALT/2 her şeyden önce, Sovyetler Birliği dış politikasının bir ürünü sayılmalıdır. *Barış içinde bir arada yaşama* prensibinin SSCB dış politikasında sürekli bir barış taarruzu olarak somutlandığını bütün insanlık bilmektedir. Çeşitli çevrelerin karşı koyma ve engelleme çabalarına rağmen eğer SALT/2 anlaşması imzalanabilmişse, bunda barışçı politikanın öncelikli bir yeri vardır.

SALT/2'nin, daha doğrusu yumuşamanın ve barışın düşmanları, genel bir silahsızlanmanın köşe taşları niteliğinde olacak bu türden yaklaşımları hiç de hoş karşılamıyorlar. Çünkü onlar, ege-men sınıf çıkarlarının bugünün dehşet dengesinde görmektedirler ve halkların güvenliğinden çok, kendi sınıf çıkarlarıyla ilgilenmektedirler. Nitekim bu eğilimler ve çabalar, SALT/2'nin imzalanma-

sından önce de kendisini göstermiştir, halen de göstermektedir ve anlaşmanın ABD Senatosunda onaylanmasını engellemek ya da yokuşa sürmek için ellerinden geleni yapmaktadırlar.

SALT/2 düşmanlarının başlıca sığınağını hayali bir «Sovyet tehdidi» oluşturuyor. Özellikle Avrupa kaynaklı silah tekelleri, SALT/2 anlaşmasından duydukları rahatsızlığı açığa vurmaktan kendilerini alamıyorlar. Bunlara göre, ABD'nin militarist himayesinin Avrupa'nın üzerinden kalkmasıyla kapitalist Avrupa «Sovyet Tehdidi»nin doğrudan boy hedefi haline gelecektir! Ama onları esas kaygulandıranın bu olmadığı, silah pazarlarının daralmasından ve silahlanma yarışını tahrik eden politikalarına temel teşkil eden önemli bir politik silahı kaybetmekten korktukları biliniyor. Yumuşamanın berraklaştıracağı uluslararası atmosferde barış düşmanı tekelcilerin rahat soluk almayacakları açıktır. Bu yüzden onlar, yumuşama sürecinin yaygın politik bir tutum haline gelmesini engellemek için pek bilinen yalanlardan yarar ummayı son bir kez daha denemektedirler.

SALT/2'nin açtığı perspektiften korkuya kapılanlar arasında maocu Pekin yönetiminin de bulunması şaşırtıcı olmadı. Dış politikasını Sovyet düşmanlığı üzerine temellendiren maocu Pekin, SALT/2 karşısında kapitalist Avrupa'nın safını seçmekte kendisi için yarar görüyor. Özellikle Uzak Doğu'da yeni bir NATO'cu güç olarak gelişen Pekin, Avrupalı silah tekelleriyle girdiği angajmanların bozulmasından ve «meşruiyetini» yitirmesinden korkuya kapılmaktadır.

SALT/2'nin bir başka boyutunu da, karşılıklı denetim mekanizmasının kullanılması biçimleri oluşturuyor. ABD'nin militarist çevreleri, SALT/2 ile, karşılıklı yararların gerçekleştiğine değil, kendi politikalarının yenilmiş olduğuna inanmak istiyorlar. Bu yüzden, anlaşmanın imzalanmasını önlemeyi başaramadıkları noktada, «denetim» olanaklarını SALT/2'yi mümkün olduğunca yaramaya yönelik olarak kullanmak gayreti içindeler. Bu çevrelerin, oluşturmaya çalıştığı tartışma ortamına Türkiye ve Kıbrıs gibi, özellikle dünya barışının zayıf halkalarını sokmak istemeleri dikkatlerden kaçmıyor. Viyana masasında kaybettiğini kendi sistemi içinde arayan emperyalistlerin, bu çabaları, halkların ulusal çıkarlarına pervasız bir saldırı haline gelmektedir. U-2 casus uçaklarını SALT/2'nin denetim kapsamı içine sokmaya, Kıbrıs'ı bu amaçla sağlam bir emperyalist askeri üs haline dönüştürme yönelik politik manevralar, hangi diplomatik kılığa bürünürse bürünsün, kendini ele vermekten, yeni yeni düşmanlar kazanmaktan kurtulamıyor.

SALT/2 yumuşama sürecinde bir başlangıç adımıdır. Sosyalist sistem, bu adımla, barışın elde edilebilir olduğunu, halkların güvenliğinin emperyalizmin eline terkedilmeyeceğini kanıtladı. SBKP Merkez Komitesi Politbürosu, anlaşmayla elde edilen sonuçların değerlendirmesini yaparken, bunun; «dünyada politik iklimin sağlıklı hale getirilmesi» yönünde ileri bir adım olduğuna dikkati çekiyor ve ekliyor; «Yeni anlaşma, eşitlik ve eşit güvenlik ilkelerine dayanmaktadır. Bu, SSCB-ABD çıkarlarının adil bir dengesidir. Bu anlaşmadan her hangi bir sapmaya izin verilemez. Sovyetler Birliği, üzerine aldığı yükümlülükleri sonuna dek yerine getirmeye hazırdır. Ve ABD'nin de aynı doğrultuyu izleyeceği noktasından hareket etmektedir.»

SALT/2'nin imzalanması barış güçlerinin politik bir başarısıdır ve bu anlaşmanın titizlikle uygulanmasını sağlamak ise, topyekün barış mücadelesinin başarısı olacaktır. Artık emperyalist güçler, hiç değilse barış konusunda, kendi istedikleri alanda ve çerçevede değil, halkların talep ettiği zeminde yaşamak zorunda olduklarını kavramalıdırlar.

bir BELGE

«Tarihin Objektif Akışından Sorumlu Olan Biz miyiz?»

SALT-2 görüşmelerine katılmak üzere Viyana'ya gelen Leonid Brejnev, onuruna verilen bir yemekte, görüşmelerin uluslararası boyutuna dikkati çeken bir konuşma yapmış ve bütün insanlığı ilgilendiren bir sorunda Sovyet bakış açısının kısa bir özetini vermiştir. Brejnev, onuruna verilen yemekte aşağıdaki konuşmayı yaptı.

Yoldaşlar!

İzninizle, ülkemiz ve yöneticileri için söylediği güzel sözler nedeniyle Başkan Carter'a içtenlikle teşekkür etmek isterim.

Bu görüşmenin yapılması olgusu, Sovyetler Birliği'nde hoşnutlukla karşılanıyor. Şahsen Başkan Carter'la tanışmaktan çok memnunum. Bay Carter; sizinle bu görüşmeye oldukça uzun ve zor bir

yoldan geçerek geldik. Ama harcanan zaman ve çabalar boşa gitmedi. Tarafların başarılı çabaları sonucu verimli görüşmeler için elverişli koşullar yaratıldı. Bu görüşmelerin sonuçlarının, ülkelerimiz halklarını ve dünyadaki tüm barışsever insanları sevindireceği umudunu taşıyorum.

Burada barışçı ve tarafsız Avusturya'nın konuğuyuz. Bu nokta bir ölçüde semboliktir. Aslında Avusturya'nın statüsü, büyük ölçüde SSCB, ABD, Fransa ve İngiltere'nin işbirliği sayesinde bu şekli alabilmiştir. Bu, barış içinde bir arada yaşama politikasının somut sonuçlarından biridir.

Görüşmelerin birinci günü, her iki tarafın da ele alınan sorunların önemini açıkça anladığını göstermiştir. SSCB ve ABD, daha 1970 yıllarının ilk yarısında, bir nükleer savaşın ortaya çıkışına izin vermemek için herşeyi yapmak üzere anlaşmaya varmışlardı. Ülkelerimiz, arasındaki barışçı ilişkileri egemenlik, eşitlik, birbirinin iç işlerine karışmama ve karşılıklı yarar temeline dayanarak geliştirme yükümlülüğünü üstlenmişlerdi. Bu anlaşmalara varmak kolay olmadı. Tarafların toplumsal düzendeki, politik sistem ve görüşlerindeki farklar buna engel oluyordu. Ancak herşeye rağmen, sağduyu ve gerçeklerin anlaşılması öteki eğilimlere üstün geldi.

Daha sonraları, ne yazık ki, ülkelerimiz arasındaki ilişkiler düzenli gelişmedi. Hem bir duraklama, hem de belirlenen doğrulardan bazı sapmalar oldu. Bu durum tüm dünyadaki genel duruma da yansdı. Bu görüşmenin Sovyet-Amerikan ilişkilerini derinlemesine ve uluslararası iklimin sağlığa kavuşturulmasında önemli bir adım olabileceği kanısındayım.

Ancak bu yolda yürümek, kuşku yoktur ki, gelecekte de oldukça fazla enerji, cesaret ve kararlılığı gerektirecektir.

SSCB ve ABD arasındaki karşılıklı anlayışa karşı çıkanlar, «Sovyet askeri tehdidi» masalından etkin biçimde yararlanıyorlar. Anlaşılmaz olan, Sovyetler Birliği'nin devletler arasındaki barışçı ilişkilerin gelişmesine ne kadar büyük katkıda bulunursa, silahların sınırlandırılması ve yeni bir savaş tehdidinin zayıflatılması konusuna ne kadar ısrarla somut öneriler ileri sürerse, politikamız hakkında aynı oranda ve büyük bir gayretle yalanlara başvurulmuş olmasıdır.

Çeşitli ülkelerdeki toplumsal süreçleri, halkların bağımsızlık ve sosyal ilerleme uğrunda mücadelesini «Moskova'nın entrikaları ve hileleri» olarak görmek ve göstermek gayretleri devam ediyor.

Sovyet yurttaşları, halkların kurtuluş savaşıyla kesin bir dayanışma içindedirler. Şu veya bu ülkedeki politik rejime ilişkin değerlendirmelerimiz, ABD'deki bazı çevrelerin değerlendirmelerinden zaman zaman ve tümüyle farklı olmaktadır. Başka ülkelerin iç işlerine karışmamak, bizim ilkesel tutumumuzdur. Tarihin objektif akışının sorumluluğu neden Sovyetler Birliği'nin üzerine atılıyor ve üstelik neden bundan ilişkilerimizi kötüleştirmek için bir bahane olarak yararlanılıyor-

Ama ben yine de gerçekçiliğin, ileri görüşlü yaklaşımın ve sonuçta üstün geleceği inancındayım. Üstelik ilişkilerimizin iyileşmesine ve gelişmesine taraftar olanların güçlü müttefikleri var—iki ülkenin milyonlarca yurttaşı ve tüm dünya halkları.

Başkan Carter'la ilk görüşmemiz çok büyük önem taşıyan bir olay olacaktır. Stratejik saldırı silahlarının sınırlandırılması anlaşmasını kesinlikle onaylayıp imzalamamız gerekiyor.

Silahlanma yarışının sınırlandırılmasının diğer bir dizi yönlerini ve uluslararası durumla ilgili sorunları ve ikili ilişkilerin gelişmesine ilişkin bazı sorunları da görüşeceğiz. Özetle çalışmalarımız yoğun olacak.

Görüşmeye becerikli ve yapıcı bir biçimde, içtenlik ve karşılıklı saygı ortamında başladık. Bu durum, bize yararlı sonuçlar umut etme olanağı veriyor. Böylesi sonuçları, sadece ülkelerimizin halkları değil, barışçı ve huzur içinde bir yaşama gereksinme duyan tüm ülkelerin insanları da bekliyorlar. Onların umutlarını boşa çıkarmayacağız.

bir BELGE

Yumuşamadan Daha Fazlası

SPARTAK BEGLOV

SALT/2 anlaşması, yumuşama sürecine yeni bir şey kazandırdı mı? Kuşkusuz evet. Örnek olarak Leonid Brejnev'in Viyana'da sözünü ettiği şu noktayı ele alalım. SALT/2 anlaşması, ideolojik yönden uzlaşma kabul etmeyen en büyük iki devletin, birlikte, yapıcı bir biçimde çalışabileceklerinin ve görüşme konusu olabi-

lecek en karmaşık ve en nazik bir alanda anlaşmaya varabileceklerinin inandırıcı kanıtı oldu.

Şimdilik henüz silahlanma yarışını frenleyebilmek sınırlı kalan bu anlaşmanın önemini hiçbir şekilde abartmadan bu başarının yumuşama sayesinde mümkün olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bu, dünya politikasında ileriye doğru atılmış önemli adımlar arasında, yumuşamanın elverişli etkisinden söz ettirebilecek bir adımdır sadece.

Böylece yumuşama süreci, savaşın eşliğindeki gerginlik durumundan ve çözümlenme zamanı gelmiş pekçok uluslararası sorunun aynı anda «dondurulmasından» bir termonükleer dünya savaşının önlenmesi ve toplumsal düzeni farklı devletlerin barış içinde birlikte sürdüreceği yaşamın düzenlenmesi için karşılıklı konuşmaya ve karşılıklı kabul edilebilir çözümlerin aranmasına dönüş olarak görünüyor.

Bununla birlikte, yumuşama, statik olamaz, bu süreci bugünkü haliyle korumak olanaksızdır ve yumuşama, silahlanma yarışının durdurulmasına karşı çıkanlar tarafından aralıksız olarak takviye edilen duraklama ve boşluklara tahammül edemez. Jimmy Carter'in haklı olarak yumuşamanın girişimcisi diye adlandırdığı Leonid Brejnev, Viyana'da bu noktayı sürekli olarak dile getirdi. Pekçok gözlemcinin belirttiği gibi, Brejnev'in hizmetleri, izlenen politikayı yürütürkenki mantıklılığında da ortaya çıkıyor. Eğer en büyük iki devletin ilişkileri çerçevesinde bu mantıklılığın bir benzeri de karşı tarafça gösterilmiş olsaydı, uluslararası yumuşama ve ikili ilişkiler yolu, daha dolaysız ve düzgün olurdu, SALT/2 anlaşması ise kuşkusuz üç-dört yıl önce gerçekleştirilebilirdi. Başka bir deyişle, SSCB ve ABD halkları bugüne kadar on milyarlar «tasarruf edebilirler», tüm insanlık da gerçek silahsızlanmanın başlayacağı sınıra çok daha yakın olurdu.

Gelecekte böylesi boş harcamaları ve haklı çıkmayacak umutları durdurmak gereklidir —Brejnev'in mantıklılık çağrıları da bunu amaçlamaktadır. Bu durum, yumuşamanın geleceğine bir tür güvence olarak, SALT/2 anlaşmasına ek bir anlam kazandırmaktadır. Pek tabii ki, karşı tarafın hazırlanan anlaşmayı gözetmesi ve keza başlatılan süreç konusunda gerekli kararlılığın ve sorumluluk duygusunun gösterilmesi koşuluyla.

Ancak yumuşama, sadece başlangıçtır. Brejnev'in Viyana'da belirttiği çok önemli bir düşüncesi daha var. «Diğer devletlerle olduğu gibi, Amerika'yla ilişkilerimizde de» diyor Brejnev «daha fazla şey isterdik. Gerçekten iyi komşuluk ilişkileri, yani askeri anlaş-

mazlık olasılığını ortadan kaldıran sağlıklı ve sağlam ilişkiler arzu ederdik.»

«Yumuşamadan daha fazla!» Bu, dünya ölçüleriyle nasıl bir şeydir? Viyana görüşmeleri için güven vermiş gazeteci meslektaşlarım arasında hararetli bir düşünce alışverişi başladı. Birisi; «*bu, silahlanma yarışının durdurulması konusunda girilen önlemlerde sürekliliğin gözetilmesidir*» dedi. Bir başkası, «*silahlanma yarışının tamamen durdurulması ve denetimli ve sürekli silahsızlanma sürecine geçiştir*» diye belirtti. Bir üçüncüsü; «*bu, uluslararası toplumun (BMT aracılığıyla ve diğer yollardan) devletlerarası anlaşmazlıkların önlenmesi içinde etkin bir işbirliği yapmasıdır*» dedi. Daha sonraki düşünceler de buna paralel —insanlığın en önemli uzun vadeli sorunlarının, yani yiyecek maddesi yedeklerinin sağlanması, enerji, ekoloji vb. sorunların çözümünde işbirliği olarak görüldü.

«*Yumuşamaya yönelik bu talepler kimilerine çok uzun vadeli ya da az gerçekleştirilebilir talepler olarak görünebilir. Ancak yumuşamadan daha fazlasının söz konusu olduğunu anımsatalım. Bunun için biz halklarımızın yakınlaşması yolunda büyük bir çalışma yapmaya hazırız*» dedi Brejnev Carter'a seslenerek «Pek tabii ki, burada karşılıklı olmak gereklidir. Karşılıklı köprülerin ise iki tarafın ortak gayretleriyle kurulabileceği bilinmektedir.»

Bu konudaki Sovyet kararlılığı, bütün açıklığıyla yeniden doğrulandı. Başkan Carter, yumuşamanın derinleştirilmesini isteyen Amerikalılar adına konuştuğunu ima etti.

SALT/2 anlaşmasının kaderi, tarafların niyetlerindeki sürekliliğin ve halkların umutlarının haklılığının deneneceği denek taşlarından biri olacaktır.

bir BELGE

•• Salt-2 Eleştirmenleri Üzerine

GENNADİY GERASİMOV

Birleşik Devletler'deki savaş sanayii kompleksini temsil eden ve şimdi askeri üstünlük hayalleri peşinde koşarak stratejik saldırı silahlarının sınırlandırılmasına ilişkin ikinci Sovyet-Amerikan anlaşması SALT/2'ye aktif biçimde karşı çıkan politik güçler hakkında pekçok şey söylendi.

Bu politik güçlerin antimilitarist düşünceye sahip liberal çevre ve guruplar arasında beklenmedik «sol» müttefikleriyle ilgili olarak pek az şey biliniyor. Bunlar, SALT/2 anlaşmasını yeterince ileriye gitmemesi nedeniyle eleştiriyorlar ve daha iyi olanı bugünkü iynin düşmanı yapıyorlar.

«Gerçek Alternatifler Konferansı — üçüncü dünya savaşı ya da Savaşın Ortadan Kaldırılması», böylesi hareketlere iyi bir örnek oldu. Geçen hafta, New-York'ta yerel bilimsel araştırma ve eğitim kuruluşlarından biri olan Dünya Düzeni Enstitüsü tarafından düzenlenen halka açık tartışma bu şekilde adlandırılıyordu. BMT binasının karşısındaki bir salonda, çeşitli ülkelerden bilim adamları ve konuyla ilgilenen Amerikalılar toplandılar. Hatta bazıları özel olarak Kaliforniya'dan gelmişlerdi.

Toplantıya gösterilen ilgi, Amerikan kamuoyunun, ülkesinin ve dünyanın geleceğinden duyduğu endişeyi yansıtıyordu. Tanınmış din ve toplum adamı Vilyam Sloun Koffin'in konferansta belirttiği gibi, Amerika, «akıl dışı egemenlik tutkusundan», askeri güç bakımından ilk olma isteğinden zarar görmeye devam ediyor ve Koffin'in sözlerine eklediği gibi, görünüşte güçlü savaş sanayii kompleksi karşısında tek tek her Amerikalıda «acizlik duygusu» uyandırıyor.

Ne yapmak gerekir? Bugün doğru bir adım olarak SALT-2'yi etkin biçimde desteklemek gerekir. Kuşkusuz SALT-2 konusunda çok konuşuldu.

Ama Prinston Üniversitesi Profesörü Ricard Folk, SALT-2'yi, «günün en önemli sorunlarıyla ilgisi olmayan bir anlaşma», hatta «ikincil bir manzara» olarak görüyor. Profesör Folk, kamuoyunun atom enerjisine karşı mücadele için seferber edilmesinin çok daha iyi olacağını da sözlerine ekledi. Bir zamanlar Vietnam'daki Amerikan saldırısına karşı girişilen hareketin en etkin iştirakçilerinden biri olarak ün kazanmış olan profesör Folk bunları söyledi.

Dünya Düzeni Enstitüsü Başkanı Robert Yohansen de benzer görüşler ileri sürdü. R. Yohansen'in kötümser düşüncesine göre, «SALT-2 anlaşmasının hükümleri, silahlanma yarışını geriye döndürmek isteyen çeşitli kişi ve grupların zamanlarını, enerji ve olanaklarını bu anlaşmanın onaylanması uğrunda mücadele harcama için yeterli değildir.» Yohansen, «Harpers» dergisinin Haziran sayısında, sözde «Silahsızlanmanın SALT niyetleri arasında bulunmadığını» kanıtlayan bir makale yayınladı.

Folk da, Yohansen de, Amerikan askeri bütçesinin SALT görüşmelerine bağlı olmaksızın artmaya, nükleer silahların mükem-

mellesmeye devam ettiğini kaydediyorlar. Yohansen, «eğer SALT-2 askeri bütçesinin bir anda azaltılması veya sadece dondurulması olsaydı, Pentagon kesinlikle karşı çıkardı» diyor.

Bu düşüncelerde gerçek payı var. Amerikan savaş sanayii kompleksi, SALT-2'nin ücreti olarak yeni silah sistemleri, örneğin hareket kabiliyeti yüksek «MX» yer roketlerini istiyor —ve alıyor—. Militarist iştahlara yük verilmesi, SALT-2 anlaşmasının onaylanacağı Senatoidaki «şahinleri» yatıştırma gereğiyle açıklanıyor.

Bununla birlikte SALT-2 anlaşmasının Amerikan nükleer silahlarının mükemmelleştirilmesi için bir bahane olarak kullanılması, genellikle SALT-2'nin eleştirisi için bahane olmamalıdır. Aksine bu koşullarda SALT-2'nin, SALT mantığı ve SALT-3'e ve silahsızlanma önlemlerine geçiş yükümlülüğüyle korunması, savaş sanayii kompleksinin silahlanma, silahlanma ve silahlanma... plânlarına verilecek tek doğru yanıtıdır.

Folk, Yohansen ve ötekilerin somut anlaşma maddelerinin yeterince ileriye gitmediği üzerine bahaneleri, silahsızlanma idealiyle değil, şu anda mümkün görünen ve daha ileriye, SALT-3'e doğru yol alabilecek ve dahası, katılan ülkeleri, başlattıkları işi sürdürme yükümlülüğü altına sokacak olan akılcı bir uzlaşmayla karşı karşıya bulunduğumuzu gözden uzak tutuyor. SALT-2 olmazsa SALT-3 de olmayacaktır ve SALT-3 düzeyine erişmediği için SALT-2'yi reddetmek düpedüz SALT-2'yi bozmak demektir.

Folk ve Amerikan liberal çevrelerinin diğer temsilcileri, SALT-2'nin eksikliklerine ilişkin yavaşlatıcı düşünceleriyle şimdi SALT-2'ye saldırmakta olan silahsızlanma düşmanlarına yüz veriyorlar. Zaten silahsızlanma düşmanlarının saldırılarındaki öfke, SALT-2'yi çıkarları için gerçek bir tehdit olarak gördüklerini kanıtlamıyor mu?

Henüz elde edilmemiş daha iyi için elde edilmiş olan iyiyi eleştirmek, bir nükleer savaş patlamasına izin vermemek amacıyla Sovyet - Amerikan ilişkilerinin barış içinde birlikte yaşama ilkelerine dayanarak yeniden kurulması yolunda bir adım olan SALT-2'nin politik önemini küçümsemek demektir.

SALT-2' tüm ülkelerin kamuoyundan geniş destek görüyor ve güçlü düşmanlarının bulunması nedeniyle etkin bir destek gerektiriyor. Amerikan askeri kliğinin Güneydoğu Asya'daki eylemlerine karşı mücadele döneminin bir şarkısında Amerikalıların söyledikleri gibi, «barışa şans tanı!»

19 HAZİRAN 1979

- Malatya Senatörü Hamdi Özer, CHP'den istifa etti.
- Bakanlar Kurulu sıkıyönetimin 2 ay daha uzatılmasını kabul etti.
- TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz, TİP yöneticilerini «Birleşme Kongresine» çağırdı.
- Eskişehir'de bir öğrenci öldürüldü.
- Afganistan'da müslüman gerillalar ve hükümet kuvvetleri arasındaki çarpışmalar yoğunlaştı.

20 HAZİRAN 1979

- Sıkıyönetimin 19 ilde 2 ay daha uzatılması TBMM'de kabul edildi.
- Feyzioğlu geniş tabanlı hükümet önerdi.

21 HAZİRAN 1979

- İtalya'da Meclis Başkanlığına İtalyan Komünist Partisi Merkez Komitesi üyelerinden Nilde Jotti seçildi.
- Uganda'da Devlet Başkanlığından istifa eden Yusuf Lule'nin yerine Binaisa getirildi.

TÜSTAV

Beslenmenin Çocuk Sağlığına Etkisi ve Çocukların Yeterli ve Dengeli Beslenmesi İçin Gerekli Koşullar

Prof. Dr. AYŞE BAYSAL
Hacettepe Üniversitesi
Beslenme ve Diyetetik Bölümü

GİRİŞ:

Sağlığı «bedenen, aklen ve sosyal yönden tam bir iyilik hali» olarak tanımlarsak, insanın yalnız hastalık halinde olmaması sağlıklı olması anlamına gelmez. Sağlıklı birey, fizik ve zihin gücü yeterli, üretken, ve toplum içerisinde iyi ilişkileri olan kimsedir.

İnsanın sağlığını etkileyen başlıca etmenler; beslenme, kalıtım ve çevre koşullarıdır. Bu yazıda beslenmenin çocuk sağlığı üzerine etkileri, çocuklarımızın beslenme sorunları ve nedenleriyle bu sorunların çözümü için gerekli koşullar üzerinde durulacaktır.

Beslenmenin Çocuk Sağlığı Üzerine Etkisi:

İnsanın oluşumu sperm ve yumurtanın birleşmesiyle başlar. Bu birleşik hücre zamanla çoğalır, ödevlerine uygun olarak şekillenir ve doğumda 200 milyarı aşan hücreyi içeren insan yavrusu durumuna gelir. Doğumdan sonra bu çoğalma ve şekillenme sürdürülerek trilyonlarca hücreyi içeren yetişkin insan olur.

Büyüme ve gelişme beslenmenin bir ürünüdür. Gereği gibi beslenemeyen çocukların büyüme ve gelişme hızı yavaşlar. Ulusal beslenme ve sağlık araştırması verilerine göre (1), 0-5 yaş gurubu çocuk gurubunda bölgelere göre büyüme geriliği gösterenlerin oranı tablo 1'de gösterilmiştir. Bu yaş gurubundaki çocukların ortalama % 17,6'sı hafif, % 2,4'ü ileri derecede büyüme geriliği göstermektedir. Bu oranlar Doğu ve Güney Doğu bölgelerimizde, köylerde ve gecekondularda çok daha yüksektir.

TABLO-1: 0-5 yaş gurubu çocuklarda ağırlık ölçülerine göre büyüme Geriliği:

Bölgeler	Büyüme Geriliği Gösterenlerin oranı (%)			
	Ölçülen Çocuk Sayısı	Hafif derecede	İleri derecede	Toplam Toplam
Ege-Marmara	937	13.9	0.5	14.4
Karadeniz	599	12.4	1.7	14.1
İç-Anadolu	1047	17.0	2.9	19.9
Akdeniz	791	16.7	2.5	19.2
Doğu-Gün. Doğu	1018	24.8	3.8	28.6
Genel	4392	17.6	2.4	20.0

Ankara bölgesinde yapılan bir araştırmada(2), gecekondlu çocuklarının ortalama % 34.1'i, köy çocuklarının ise % 27.7'si büyüme geriliği göstermektedirler. Diyarbakır'ın iki köyünde yapılan bir araştırmada(3) ise bu yaş gurubu çocukların ortalama % 37.5'inin büyüme geriliği gösterdikleri saptanmıştır. Zonguldak kömür işçileri çocukları üzerinde yapılan araştırmada(4), yaşa göre kemik olgunlaşmasında gerilik oranı kızlarda 0-1 yaş arasında % 20.8 bir yaşından sonra % 35.1, erkeklerde 0-1 yaşta 16.7, bir yaşından sonra % 47.9 olarak bulunmuştur. Çocukların ortalama % 33'ü, ağırlık yönünden büyüme geriliği göstermektedirler.

İnsanın beyni diğer organlardan önce, gebelikte ve doğumdan sonraki ilk üç yıl içinde büyüme ve gelişimini büyük ölçüde tamamlar. Bu dönemlerdeki yetersiz ve dengesiz beslenme, çocuğun beyninde anatomik ve biyokimyasal bozukluklara yol açar. Laboratuvar hayvanları ve insanlar üzerindeki araştırmalar bu dönemde yetersiz ve dengesiz beslenmenin beyin ağırlığı, hücre sayısı, hücre büyüklüğü, hücresel örgütlenme, myelin oluşumu, nuklik asitler, protein, lipit ve bazı uyarı iletilerinde azalmalara neden olduğunu belirtmektedirler(5). Beyindeki bu değişimler geri dönüşlü değildir, ve daha sonraki yıllarda çocukların davranışlarına yansımaktadır. İlk yaşlarda uzunca süre yetersiz ve dengesiz beslenme belirtileri gösteren çocukların zihin yetenekleri kısıtlanmaktadır. Ülkemizde yapılan çok az sayıdaki araştırma(6,7) ilk üç yılda kötü beslenen çocukların okul çağına geldiklerinde zihin yeteneklerinin aynı sosyo-kültürel çevrede yaşayan fakat normal beslenmiş çocuklarınkinden daha geri olduğunu göstermektedir.

Çocuklarda görülen beslenme yetersizliğine bağlı klinik belirtiler tablo-2'de özetlenmiştir.

TABLO-2: 0-5 yaş çocuklarda beslenme yetersizliği belirtilerinin görülüş sıklığı:

Belirtiler	Görülme sıklığı (%)					
	Ege/ Mar.	Kara- deniz	İç Ana.	Ak- deniz	Doğu Güney D.	Genel
B2 vitamini yetersiz.	4.3	13.7	2.3	7.7	5.5	6.2
A vit. yetersizliği	0.5	0.6	1.5	0.2	0.1	0.5
Raşitizm	2.0	11.2	4.0	0.7	0.1	4.0
Basit guatr	0.0	3.9	0.0	0.6	0.1	0.8
Diş çürüklüğü	13.1	5.5	6.1	3.6	4.5	8.2
Anemi (kansızlık)	41.2	78.6	32.9	65.3	34.2	50.0

Bu yaş gurubu çocukların ortalama olarak yarısı kansızdır. Raşitizm, Karadeniz bölgesinde daha yüksek oranda olmak üzere, sık görülmektedir. Zonguldak kömür işçilerinin çocuklarında klinik ve laboratuvar muayeneleriyle saptanmış raşitizm oranı %59.8 dir.(4). D vitamininden sonra en sık görülen avitaminoz belirtisi B2 vitamini yetersizliğine bağlıdır. B2 vitamini yetersizliği belirtileri ve diş bozuklukları okul çocuklarında daha yüksek oranda görülmektedir.

Doğan çocukların önemli bir bölümü ilk yaşlarda ölmektedir. Ülkemizde bebek ölüm hızı genel olarak binde 155 olarak tahmin edilmiştir(8). Canlı doğan bin çocuğun 218'i beş yaşına kadar ölmektedir. Bu oranlar kırsal alanlarda daha yüksektir. Ölüm nedeni olarak genellikle enfeksiyon hastalıkları gösterilmektedir. Yetersiz ve dengesiz beslenme, enfeksiyona direnci azalttığından ölümlerle sonuçlanan hastalıklara zemin hazırlamakta ve çocuk hastalık anında uygun şekilde beslenemediğinden ölüm oranı yükselmektedir. Dünya Sağlık Örgütü istatistiklerine göre yetersiz ve dengesiz beslenme, 0-5 yaş gurubu çocuk ölümlerinin % 8'inin birincil, % 46'sında ikincil nedenidir.

Yetersiz ve Dengesiz Beslenme Sorunlarının Nedenleri:

Çocuklardaki yetersiz ve dengesiz beslenme sorunlarının başlıca nedenleri, çocuğun bakımından sorumlu annelerin bilgisizliği,

ilgisizliği, kendilerinin yeterli ve dengeli beslenme koşullarından yoksun oluşları, toplumumuzda kadın ve çocuğun statüsünün gerçek yerinde olmayışı, hızlı nüfus artışı, sağlık hizmetlerinin yetersizliği ve çocuk için gerekli besinlerin yeterince bulunamamasıdır. Yaşamın ilk yıllarında çocukların temel besini anne ve diğer sütlerdir. Ülkemizde anne sütüyle beslenme yaygın olmakla birlikte hiç emzirilmeyen ve 3 aylıktan önce memeden kesilen çocuk oranı kentlerde gittikçe artmaktadır. (tablo: 3) Annenin öğrenim düzeyi arttıkça çocuk hiç emzirilmemekte veya kısa sürede memeden kesilmektedir.

TABLO-3: Emzirme Süresi —yerleşim yerlerine göre:

Yerleşim Yeri	Cevaplayanların %'si						
	Cevaplayan Kadın sayısı	Hiç em-zirmeyen	3 ay ve daha az	4-6 ay	7-12 ay	13-18 ay	19 ay
Büyük Kent	1155	15.6	11.2	38.6	20.6	10.2	3.8
Kent	2346	9.7	6.8	30.3	28.8	18.7	5.6
Kasaba	586	8.7	6.1	27.5	31.2	21.3	5.1
Köy	1283	4.8	4.4	22.8	28.4	29.2	10.4

Çocuğun en az 6 ay anne sütü alması, sağlıklı gelişiminin temel koşuludur. Çocuğun anne sütünden yoksun kalışının başlıca nedenleri; annenin çalışması, emzirme tekniğinin bilinmemesi, annenin kendisinin yetersiz ve dengesiz beslenmesiyle birlikte sık gebelik, düşük ve doğumlarla süt veriminin azalması ve sağlığını bozulmasıdır.

Doğumdan 3 hafta sonra çalışmaya başlayan kadının emzirliliği kısa sürede sonlanmaktadır. Genç annelerin bir çoğu doğundan önce meme başlarının emzirmeye elverişli duruma gelmesi için hiç bir işlem yapmamaktadırlar. Bu durum bebeğin emzirmesini güçleştirmektedir. Emzirme sırasında sağlık ve temizlik kurallarına uyulmaması meme başı yaralarına yol açmaktadır.

Bebeğe yeterli süt sağlanması annenin günde kendi gereksinmesi dışında 800 kalorilik enerji harcamasını gerektirir. Bu enerjinin oluşması ve harcanması için anne ek besin almak zorundadır. Tablo 4'de görüleceği üzere annelerin çoğu bu eklemeyi yapamamaktadırlar. Gereği gibi beslenemeyen, bunun yanında sık gebelik ve doğumlarla kendi vücudunu harcayan anne yeterince süt üretememektedir.

TABLO-4: Emzikelilikten dolayı ek besin alan annelerin oranı %

Yerleşim Yeri	Süt grubu	et ve yum.	sebze-mey.	diğer	hiç alma.
Büyük kent	3.6	0.7	2.8	1.6	91.2
Kent	2.0	0.8	1.9	1.6	93.7
Kasaba	2.4	0.9	1.1	2.0	93.6
Köy	1.0	0.3	0.8	1.3	96.5
Genel	2.1	0.1	1.7	1.6	93.6

Yetersiz ve dengesiz beslenme ile birlikte sık gebelik ve doğumlar anne sağlığını bozmakta, onları güçsüz ve ilgisiz yapmaktadır. Üç çocuktan sonra gelen her çocuk, anne için bir yük ve endişe kaynağı olmakta, beslenmeleri ve bakımları için gereken ilgiyi görememektedirler. Bugün (yirminci yüzyılın sonunda) «eksik etek» «kaşık düşmanı» olarak görülen kadınlarımızın sayısı çoktur. Kendisi çok kötü beslenme ve sağlık koşulları altında yaşayan kadın «şu çocuğa biraz bakmalısın, yoksa ölecek» dediğinde «keşke biran önce ölse de ben de kurtulsam» diyebilmektedir. Bunun yanında, güzelliğinin bozulmaması için emzirmekten kaçınmak kötü bir davranıştır. Emzirmenin herşeyden önce annenin ruh ve beden sağlığını koruyucu etkisi olduğu bu kişilere anlatılmalıdır.

Annenin sütünün yetersiz olduğu durumlarda, anne sütünü tamamlayıcı besinlerin türleri, miktarları, hazırlanma ve veriş şekilleri bilinmediğinden evde yeterince uygun besin bulunsa bile küçük çocuk bundan yeterince yararlanamamaktadır. Anne sütünün yetersizliği durumlarında yerini tutacak en önemli besin sütür. Sütün sağlık kurallarına uygun olarak hazırlanması bilinmediğinden kırsal alandaki aileler çoğu kez «ishal yapar» korkusu ile en iyi ek besin yoğurt olmasına karşın birçok yerde anneler «emdiği sütü keser, midesini ekşitir.» düşüncesiyle bu besini vermekten kaçınmaktadırlar.

Bu konuda yetersiz süt üretimi, süt ve süttten hazırlanan mameaların pahalı oluşu da önemli bir etkidir. Süt fiyatına sınırlama konulması yanında, süt üreticilerinin ürünlerini değerlendirmek için garantilerinin olmayışı bir yandan süt üretimini azaltmakta diğer yandan gelir düzeyi düşük ailelerin çocukları için süt veya süttten hazırlanmış mama satın almalarını güçleştirmektedir. İncelemelerimizde 0-5 yaş çocukların gecekondularda %32'sinin, Etimesgut köylerinde %20'sini günde 100 gr. ve daha az süt

tükettikleri görülmüştür. Günlük 300-400 gr. tüketebilen çocuk oranı gecekonduda %9, köylerde %11'dir. (2)

Çocuklara sıklıkla verilen ek besin türleri tablo:5'te gösterilmiştir.

TABLO-5: Sıklıkla kullanılan ek besin türleri:

Besinler	Yerleşim yerlerine göre verilmiş oranı (%)				
	Genel	Büyük kent	Kent	Kasaba	Köy
Süt-yoğurt	57.7	54.3	50.6	49.7	56.3
Tahıl unu bisküi ekmek	23.8	25.0	22.4	24.7	24.8
et, yumurta.	1.2	1.8	1.2	1.3	0.7
Taze Seb. ve Mey.	14.9	14.9	18.0	14.9	3.9
Şeker, lok, nişasta	7.1	3.6	7.2	9.1	8.9
Tarhana	0.4	0.3	0.5	0.4	0.4
Hazır mama	12.6	15.1	13.7	14.2	7.7

Aç olan bebeğin şeker, lokum ve nişasta gibi besleyici değeri düşük şeylerle beslenmesi, malnutrisyonla sonuçlanmaktadır. Bazı anneler tülbentin içine lokum koyarak çocuğun ağzına sıkıştırıp emmesini sağlamakta, bazıları şekerli çayı, bazıları gazozu süt gibi içirmekte, bazıları da nişasta-şeker veya şekerli çay-bisküvi mamalarıyla çocuklarını beslemektedirler. Bazı anneler çocuğa verdikleri sütü aşırı şekilde sulandırdıklarından çocuğun gerek sinmelerini karşılamaktan yoksundur. Aşırı şeker tüketimi küçük yaşlarda başlayan diş çürüklüğü sorununun başlıca nedenidir.

Çocuğun çok sıkı sarılarak güneşten yararlandırılmaması bilgisizlik yüzünden gereksinmesine uygun D vitamini verilmemesi raşitizmin başlıca nedenidir.

Bebeklik ve çocukluk çağında aşırı beslenme de çocuğun sağlığını bozmaktadır. Çocuğun ilk aylarda anne sütü yerine veya anne sütünü tamamlayıcı olarak mamalarla aşırı beslenmenin çeşitli sağlık bozukluklarına yol açtığı bildirilmektedir (9). A ve D vitaminlerinin aşırı alınması da çocuk sağlığını olumsuz yönden etkilemektedir. İleri yaşlarda görülen koroner kalp hastalığı, şeker hastalığı ve hiper tansiyonun çocukluk çağındaki aşırı ve yanlış beslenmeden kaynaklandığı bildirilmektedir.

Çocukların yeterli ve dengeli beslenmesi için gerekli koşullar:

Beslenme tüm sosyo-ekonomik ve kültürel sorunların bir bölümü olduğundan bu yapı düzeltilmeden sorunların çözülmesi beklenemez. Tek başına gayrisafi ulusal geliri veya genel tarımsal üretimi arttırmakla beslenme sorununun düzelmesi olanaksızdır. Beslenme sorunundan en çok etkilenenler küçük çocuklar ve doğurganlık dönemindeki kadınlardır. Bu gurupların ise ülke yönetiminde fazla bir etkinlikleri bugün için yoktur. Örneğin, nüfusun önemli bir bölümünü çocukların oluşturmasına ve bunların en azından bir milyondan çoğunun bakıma muhtaç bulunmasına karşın bunlara Devletin yardımı yok denecek kadar azdır. Bunun yanında oy vermek şeklinde etkinlikleri olduğu için yaşlılara Devlet yardımı daha çoktur. Yaşlılara devlet yardımı çok doğal ve zorunludur, fakat çocukların kendi hallerine bırakılması bozuk düzenin gereğidir. Çünkü yetersiz ve dengesiz beslenme, kötü yaşam koşulları daha çok toplumun yönetilen kesimlerinin çocuklarının sorunlarıdır. Kötü beslenme yönünden ilerde zihin güçleri sınırlı olacak bu çocuklar, egemen güçlerce daha kolay yönetileceklerdir. Yönetici kesimin sorunu daha çok, aşırı ve yanlış beslenmedir. Sağlık kuruluşlarının çoğu bu sorunu iyileştirmek için kullanmaktadırlar.

Beslenme sorunlarında bir düzelme sağlayabilmek için alınması gerekli önlemleri şöyle özetleyebiliriz:

1- Süt üretimi arttırılmalı ve fiyatı yükseltilmemelidir. Doğacak fark Devletçe karşılanmalıdır. Süt işleme sanayii yüksek kapasitede çalışacak düzeye getirilmelidir. 250 gr. lık ambalajlarda çocukların okullarda kolayca içebilecekleri süt ürünleri çoğaltılmamalıdır. Gelir düzeyi yetersiz olan çocuklar için süt parası Devletçe karşılanmalıdır.

Çocuk mamaları üretimi ve tüketimi incelenerek bu alanda açık veya fazlalık olup olmadığı ortaya konmalıdır. Ayrıca bu mamaların fiyatları ve sağlık kurallarına uygunluğu denetlenmelidir. Gıda denetimi etkinleştirilmelidir.

Basit guvatırı önlemek için yıllardan beri tuzun iyotla zenginleştirilmesi yönünden çalışmalar yapılmıştır. Bunun sonucu bazı sofralık tuzlara iyot eklenmesi sağlanmışsa da bu uygulama halk çoğunluğuna ulaşacak düzeyde değildir. Halk çoğunluğunun kullandığı tuzun Tekel tarafından iyotla zenginleştirildikten sonra satışa çıkarılması gerçekleştirilmelidir.

Halkın temel besini olan ekmeğin demirle zenginleştirilmesi, kansızlık sorununa bir ölçüde çözüm getirilebilir. Kentlerde ekmeğin yapımı belediyelerin denetiminde olduğundan demirle zenginleştirme kolaylıkla uygulanabilir. Kırsal alanlarda ekmeğin çoğunlukla evde yapıldığından, zenginleştirme işlemi olanaksızdır. Zaten kırsal alanlarda tam buğday ekmeği kullanıldığından demir içeriği daha yüksektir. Bu tür ekmeğlerdeki demirin kullanılma oranını yükseltmek için mayalandırma işleminin uygulanması için eğitim yapılmalıdır.

2- Beslenme konusundaki yanlış uygulamaları ve bilgisizlikleri düzeltmek için etkin bir beslenme eğitim ve programı uygulanmalıdır. Beslenme eğitimi arada bir konferans ve seminer düzenlemekle gerçekleştirilemez. Beslenme eğitimi sürekli olmalı, sağlık ve eğitim hizmetlerinin bir parçası olarak ele alınmalıdır. Yalnız ilaç reçetesi yazmakla, genç kafaları ders adı altında gereksiz kavramlarla doldurmakla beden, akıl ve sosyal yönden sağlıklı insan yaratma olanağı yoktur. Tam gelişmiş beden ve beyin yapısına sahip olmayan bir kimsenin iyi bir üretici, iyi bir yurttaş olması düşünülemez. Bu nedenle okullarda gereksiz bazı dersler yerine çocuklara, ellerindeki olanakları yeterli ve dengeli beslenmeleri için en iyi şekilde nasıl kullanacaklarını öğretmeli, gereği kadar tüketme, israflardan kaçınma, yeterli ve dengeli beslenme alışkanlıkları kazandırılmalıdır.

Sağlık kuruluşlarına başvuran kimselere sadece reçete yazmakla yetinmemeli, ellerindeki besin olanaklarını çocukları, hastaları ve kendileri için en ekonomik ve uygun olarak nasıl kullanacakları gösterilmelidir. Besinlerin uygun yöntemlerle işlenmediği zaman sağlığı bozacağı, bu nedenle besin sağlığı için yapılması gerekli işlemler her araçtan yararlanılarak halka gösterilmelidir.

Kitle eğitim araçları yolu ile (radyo, TV, gazete vb.) halka yanlış bilgi ve savurgan bir görüş kazandırmaktan kaçınılmalı, doğru bilgilerin halkın tüm kesimlerinin anlayacağı şekilde verilmesi sağlanmalıdır.

3- Özellikle çocukların «yeterli ve dengeli» beslenmeleri için her doğan çocuğun anne tarafından istenmiş olması ve ilgi görmesi zorunludur. Bunun için de anneler, arzu ettikleri kadar ve arzu ettikleri zaman çocuk sahibi olabilme olanaklarına kavuşturulmalıdır.

4- Toplum her geçen gün sanayii toplumuna dönüşmekte, bunun sonucu olarak da anneler ev dışında çalışma zorunda kalmaktadırlar. İlk yaştaki bebek için en iyi besin anne sütü olduğuna göre annelerin en az altı ay çocuklarını emzirme olanağı bul-

maları sağlanmalıdır. Çocuğunu emziren annenin doğumdan sonraki izni 6 aya çıkarılmalıdır. Altı aydan sonra da çocuğun anne ile yakınlığının sürdürülmesi, bakım ve beslenmenin bilimsel esaslara göre yapılması için çalışma yerlerinde kreşler açılmalıdır. Bu kreşlerde yeterli ve dengeli beslenme kuralları uygulanmalı, anneler eğitilmelidir.

KAYNAKLAR:

- 1 — Türkiye'de Beslenme. Ulusal Beslenme - Sağlık ve Gıda Tüketimi Araştırması Raporu. Hacettepe Üniversitesi 1977.
- 2 — Baysal, A.: Kentleşme ve Mevsimlere Göre Beslenme Durumunda Değişmeler. Beslenme ve Diyet Dergisi, 4120, 1975.
- 3 — Toksöz, P., Baysal, A.: A Vitamini Tüketimi ile Trohom Arasında Etkileşimler, Beslenme ve Diyet Dergisi, 6: 52, 1977.
- 4 — Neyzi, O., Alp, H. Küsefoğlu, F. Helvan, A., Kavaklı, A., Sönmez, M., Usta, Y.B. ve Yüksel L. Zonguldak Kömür İşçileri Çocuklarının Sağlık Durumu. İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası, 39: 445, 1976.
- 5 — Serimshaw, N.S, and Gordon. J.E.: Malnutrition, Learning and Behavior. M.I.T. Press. Cambridge, Ması, 1968.
- 6 — Manav, N.: Erken Yaşlardaki Yetersiz ve Dengesiz Beslenmenin Davranış ve Gelişim Üzerine Etkisi. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 1975.
- 7 — Koçoğlu, F.: 0-2 Yaşlarında Geçirilen Protein - Enerji Malnutrisyonun Zihin Yeteneklerinin Gelişmesine Etkisi, Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 1978.
- 8 — Türkiye'de Nüfus Yapısı ve Sorunları Hacettepe Üniversitesi Yayınları D-25 1978.
- 9 — Ulusal Beslenme Plânlama Semineri Notları. Hacettepe Üniversitesi 1978.

TÜSTAV

KEYK'in Dinamik Gelişiminde Otuz Yıl

SSCB Bakanlar Konseyi Başkan Yardımcısı, SSCB'nin KEYK daimi delegesi ve KEYK Yürütme Komitesi Başkanı olan Konstantin Katuçev, otuzuncu yılını dolduran kuruluşla ilgili soruları cevaplandırdı. «Etudes Soviétiques» dergisinde yayınlanan bu görüşmeyi aktarıyoruz.

SORU — KEYK, (Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi) bundan 30 yıl önce, savaş ertesinde ve kapitalist ülkelerin sosyalist ülkelere uyguladıkları ekonomik abluka koşullarında kuruldu. O tarihten bu yana dünyanın durumu değişmiş bulunuyor. Dünya ekonomisinin bugünkü yeni durumuna, sizce, KEYK'in yaygın çalışmaları ne ölçüde cevap veriyor?

CEVAP — 1949 yılında, sosyalizm yolunu seçmiş olan 6 Avrupa ülkesi, Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyini kurdukları zaman batılı hiçbir kimse, bu örgütün etkinliği konusundaki kuşkusunu saklamıyordu.

Gerçekte, konsey üyesi ülkeler İkinci Dünya Savaşı sırasında insan ve maddi varlıklar yönünden tarihte eşine raslanmamış kayıplara uğramışlardı. 20 milyon Sovyet vatandaşı, zafer için hayatını verdi. SSCB'nde 1710 kent, 70.000 köy, 31.850 sanayi kuruluşu, 40.000 sağlık merkezi ve hastane, 65.000 Km. demiryolu ya tamamen ya da kısmen yıkılmıştı. Sovyetler Birliği'nin ekonomik kayıpları toplam olarak 679 milyar rubleye varmıştı. (1945 resmi fiyatlarına göre).

KEYK kurucusu diğer ülkelerin uğradıkları kayıplar da son derece büyüktü. Örneğin Polonya'da savaş, ulusal zenginliğin dörtte birini silip süpürdü. Faşistler, işgal sırasında Bulgaristan'dan sanayi makinaları ve çok miktarda yiyecek maddesini çalıp götürdüler. Bunların değeri 75 milyar Levaya varıyordu.

Evet, zafer pahalıya mâl olmuştu... Ama savaşın bitişi uluslararası gerginliğe son vermedi. Savaş sonrasında zor yıllarında emperyalist

çevrelerin temsilcileri, sosyalist ülkelere «ikinci sınıf» devletler muamelesi yapmaya ve onlarla, ekonomik diktacı ağzıyla konuşmaya çabalandılar.

Bilindiği gibi bu çabalar başarısızlığa uğratıldı. Geçen yıllar gösterdi ki, kardeş partilerin KEYK'i kurmaya karar verişleri, tarihsel açıdan hayati önemde bir değere sahiptir. Sosyalist rejimin avantajları ve karşılıklı işbirliği dolayısıyla gittikçe güçlenen KEYK üyeleri, emekçilerin çıkarına köklü toplumsal dönüşümlere giriştiler, ekonomik alanda büyük başarılar sağladılar ve ortaklaşa, ekonomik bağımsızlıklarını korudular.

KEYK, taa başından beri, dünya sosyalizminin gelişmesi için, uluslararası yeni sosyalist ekonomik ilişkileri kanıtlamak için sağlam bir bağlantı oldu.

Bugün KEYK, sosyalizm ve komünizmin yüce hedefleri için sıkı işbirliği yapan, Avrupa, Asya ve Latin Amerika'dan 10 ülkeyi birleştiren bir örgüt.

KEYK üyesi ülkeler çalışmalarında, yönetici partilerin hazırladıkları ilkeleri ve normları uyguluyorlar. Bunlar, sosyalist enternasyonalizmin, haklarda tam eşitliğin, egemenliğe saygının, karşılıklı avantaj ve dostça yardımlaşmanın değişmez temeli üzerinde kurulu ilke ve normlar. Sosyalist ülkelerin siyasi ve toplumsal rejimin, marksist-leninist ideolojisinin doğasından kaynaklanan bu ilke ve normlar, KEYK kadrolarında her türlü işbirliği çalışmasına işlemiş, konsey çalışmalarının değişmez yarasını oluşturmuş bulunuyor. Sosyalist ülkelerin, kendi ülke boyutları ve gelişme düzeylerinden bağımsız olarak, eşit haklarla ve özgürce kabullendikleri katılmanın güvencesi bu ilkelerdir ve yine bunlar sayesinde, karşılıklı anlaşmaya dayanarak, her ülkenin somut çıkarlarından hareket ederek kurulan işbirliğinin bütün sorunları çözülebilmektedir. Pratik çalışmasında KEYK, sosyalist ülkeleri en yüksek düzeyde birbirine yaklaştırmaya, uluslararası sosyalist işbölümünün avantajlarını kardeş ülkelerin herbirinin ve tüm sosyalist ülkeler ortaklaşalığının güçlenme ve gelişmesi için ortaya koyma çabasında olan komünist ve işçi partileri politikasını kararlı bir şekilde uygular. 10 yıl önce Moskova'da yapılan KEYK XXIII (23). olağanüstü oturumu, üye ülkelerin işbirliğini geliştirme bakımından özel bir önem taşıyordu. Kardeş partilerin ve hükümetlerin yöneticileri düzeyinde yapılan bu toplantı, KEYK üyesi ülkelerin işbirliğinin mükemmelleştirilmesini, ekonomik bütünleşmenin gelişmesini hedef alan karmaşık Programın temel tezlerini belirlemişti.

Kardeş ülkelerin uyguladıkları politikaya bağlı olarak elde edilen sonuçlar, bugün bütün gözlemciler tarafından açıkça ifade ediliyor. Birleşmiş Milletler uzmanları bugün, KEYK üyesi ülkelerin büyük bir kıs-

minı, dünyanın gelişmiş ülkeleri olarak kabul ediyorlar. Üye ülkelerin sanayi gücü, Batı Avrupa'daki tüm ülkelerin toplam sanayi gücünden daha fazla.

Kardeş ülkelerin ekonomik gelişme düzeylerinin birbirine çok yaklaşmış olması da son derece önemli.

Son otuz yıl içinde kardeş ülkelerin ulusal gelirindeki artış % 200 oldu ve sanayi üretimindeki artış da kapitalist ülkelerindekinin 4 katına ulaştı. Sosyalist ülkeler çağımızın en dinamik gücünü oluşturuyorlar.

Sosyalist ortaklaşalığın ekonomik ve bilimsel-teknik potansiyelindeki sürekli artışla KEYK içindeki demokrasi, konseyin uluslararası plandaki prestijini önemli oranda yükseltti. KEYK, dünyadaki ekonomik ilişkiler üzerine her geçen gün daha da güçlü etkiler yapıyor; ayrılıkçılığın, emperyalist ve yeni sömürgeci siyasetlerin doğurduğu eşitsizliklerin ortadan kalkmasına katkıda bulunuyor.

Sosyalist ülkeler arasındaki dayanışmanın büyüklüğü ise, özgürlük ve bağımsızlık mücadelesi veren Vietnam halkına sağlanan destekte tam olarak ortaya kondu.

SORU — KEYK, Sosyalist ülkelerin ekonomik gelişme hedeflerini, kendi çalışmalarında nasıl gözönüne alıyor?

CEVAP — KEYK üyesi ülkelerin plânlama ve bilhassa planlar arası koordinasyondaki işbirliği, sosyalist ülkelerin ortaklaşa ekonomik örgütlenişinin başta gelen yöntemidir.

Uluslararası arenada planlı sosyalist ekonominin gittikçe büyüyen gelişimindeki başlıca adımları şöyle özetleyebiliriz:

Sosyo-ekonomik gelişme planlarında koordinasyon; ekonomi politikasıyla ilgili temel sorunlarda karşılıklı danışma ve buna bağlı olarak öngörüşlerin tesbiti; sosyalist ekonomide bütünleşme için karmaşık programın hazırlanması; 1976-1980 dönemi için çok yanlı bütünleşme tedbirlerinin gerçekleştirilmesiyle ilgili ilk planın konulması; uzun vadeli işbirliği için çeşitli sektörler için programların hazırlanması.

Bugünün koşullarında ekonomik sorunların devamlı artan sayısı ve karmaşıklığı, plânlama alanında ülkelerimizin eylem alışverişinin yoğunlaştırılmasını dayatıyor. 1990 yılına ve birçok sorun için daha uzun bir döneme yayılan çok önemli ekonomik görevlerin tamamlanmasında, sonuç verici bir işbirliği stratejisini öngören uzun vadeli sektörler programları bu hedeflere yönelik oluyor.

Bu programlar, KEYK üyesi ülkelerin ekonomik gereksinmelerini, herşeyden önce her ülkenin ve sosyalist ülkeler bütününün sahip olduğu gerçek kaynakları harekete geçirerek en iyi biçimde karşılamaya dönük oluyor. Kardeş ülkelerin ekonomik gelişme düzeylerinin eşitleş-

tirilmesine, Moğalistan, Küba ve Vietnam'ın ulusal ekonomilerinin etkinliğini geliştirmeye ve hızlandırmaya özel bir önem veriliyor.

Konseyin XXXII. oturumunda kabul edilen uzun vadeli sektör programları, sorunların çözümünü kalın çizgilerle ele almış bulunuyor. Bugün başlıca görev, somut miktarları ve ilgili ülkelerin herbirinin katılma koşullarını gözönünde bulunduracak uzun vadeli işbirliği için sektör programlarını gerçekleştirmek, ikili ve çok yanlı anlaşmaları nihai haline getirmekten ibarettir. Bu anlaşma taslaklarının hazırlanması, KEYK üyesi ülkelerin ve Konsey organlarının yaygın çalışmalarının ana işlevi durumundadır.

Son seçim kampanyasında konuşan L. Brejnev şöyle diyordu: «KEYK'in 30. yıldönümü yeni inisiyatiflerin işareti oldu; yeni ortak ekonomik projeler hazırlanıyor, iki yeni sektör için uzun vadeli programların hazırlıkları bitmek üzere.»

SORU — Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyinde Sovyetler Birliği'nin oynadığı rol nedir?

CEVAP — SSCB, kardeş ülkelere hiçbir karşılık beklemezsizin kendi zengin ekonomik ve kültürel inşa, plânlama ve yönetim deneyimlerini, bilimsel ve teknik alandaki başarılarını aktardı ve aktarıyor. KEYK üyesi ülkelerde SSCB'nin elbirliğiyle 2600'den fazla sanayi yapısı inşa edildi ve ediliyor. Bu yapılar arasında, toplam gücü 20 milyon kwh'nın üstünde olan elektrik santralleri, ortalama yıllık verimleri 11 milyon tonun üzerinde font, 15 milyon ton çelik, 20 milyon ton haddelenmiş madde olan demir-çelik tesisleri, Bulgaristan, Macaristan, DDR, Polonya ve Çekoslovakya'da önemli petro-kimya kompleksleri hizmete girdi.

Sovyetlerin verdikleri hammadde ve yakacaklar, kardeş ülkelerin ekonomik gelişmelerini sağlamaya çok önemli katkıda bulunuyor. KEYK üyesi Avrupa ülkelerine 1977 yılında Sovyetlerin verdiği elektrik enerjisi, tüm maden ithalatının (demir, manganez, krom) yaklaşık % 69'unu, pamuğun % 75'ini, petrol ve petrol ürünlerinin % 80'ini ve doğal gazın % 99'unu oluşturuyordu. Bu alışverişlerde kardeş ülkeler için dünya pazarlarında geçerli olanlardan çok daha avantajlı koşullar sağlanmıştır. Örneğin SSCB'nden petrol ve petrol ürünleri satın almakla bu ülkelerin elde ettikleri toplam kazanç, 1976'dan 1980'e kadar 5 milyar rublenin üstüne çıkacak. Çünkü SSCB petrol fiyatı, dünya pazarlarında halen mevcut fiyatların altında.

KEYK üyesi ülkelerin dönüşüm sanayii ürünlerini Sovyetler Birliği gibi son derece geniş bir pazara satmaları olasılığı da, önemli ekonomik faktörlerden biri. Bu büyük ve dengeli akış pazarı, KEYK ülkele-

rine, örneğin plânlı ve uzun vadeli olarak mekanik aletler yapımını geliştirme, büyük çaplı seri üretimi kamçılama, üretimin teknik düzeyini yükseltmek için mükemmelleştirme olanağı veriyor.

1951'den 1977'ye kadar SSCB'ne mekanik aletler ihracatı Macaristan'da 26, Polonya'da 41, Romanya'da 30 ve Çekoslovakya'da 33 kat arttı. Mekanik alet yapım sistemine daha önceleri sahip olmayan Bulgaristan, 1955 yılında SSCB'ne 5 milyon rublelik makina ve ekipman verirken 1977'de bu satış 1.236 milyon rubleye ulaştı, yani 247 kat arttı.

Kardeş ülkelerin makina, ekipman ve diğer ürünleri gittikçe artan miktarlarda satışları, Sovyet ekonomisi için de büyük önem taşıyor. Nitekim, son beş yıllık plân süresince SSCB, KEYK ülkelerinin ihracatı sayesinde gemi ve yükleyici gereksiniminin % 40'ını, yolcu vagonlarının % 35'ini, otobüslerin % 12'sini, haddelenmiş maddelerin yaklaşık 1/3'ünü, inşa halindeki otomatik santraller için gerekli ekipmanların hemen yarısını sağlayacak.

SBKP ve Sovyet Hükümeti, kararlı enternasyonalist tavırla hareket ederek ve kardeş ülkelerin çıkarlarına bağlı olarak sağlanan işbirliğinin bütün sorunlarının çözümüne katkıda bulunuyorlar.

.....

Yine KEYK'in 30. kuruluş yıldönümü dolayısıyla, konsey Sekreteri Nikolai Fadeyef, örgütün merkezinin bulunduğu Moskova'da bir basın toplantısı düzenledi. Bu toplantı sırasında sorulan bazı soruları ve Fadeyef'in cevaplarını da yayımlıyoruz.

SORU — Kapitalist ülkelerin ekonomik bunalımdan çıkmakta büyük zorluklarla karşı karşıya olduğu biliniyor. KEYK ülkeleri, kapitalist ekonomi sistemini bunalıma götüren olaylara karşı kendi ekonomilerini nasıl koruyorlar?

CEVAP — KEYK üyesi ülkeler, kapitalist ekonomik sistemdeki bunalım olaylarına karşı kendi ekonomilerini korumak için emin bir araca sahipler. Bu, onların plânlı, sistemi, ekonominin merkezî yönetimi ve dış ekonomik ilişkilerdeki plânlı gelişmedir.

KEYK üyesi ülkeler arasındaki ticaret, uzun vadeli ticari anlaşmalara ve karşılıklı ticarete fiyat belirleme için konulmuş yapıcı ülkelere dayanarak gerçekleştirilir. Bu ticaret, hammaddelerin, yakacakların, makinaların ve ekipmanların belli başlı tipleriyle ilgili olarak, KEYK ülkelerinin ithal gereksinmelerini, ya tamamen ya da büyük bölümüyle karşılamaları olanağını sağlar.

Aralarında etkin biçimde işbirliği yapan KEYK ülkeleri, Sosyo-eko-

nomik rejimleri ne olursa olsun bütün ülkelerle ilişkilerini ileri düzeyde geliştirme siyaseti güderler.

Kapitalist ülkeler ekonomileriyle alışveriş içinde olan KEYK ülkeleri, bu ekonomilerin karşılaştığı bunalımların olumsuz etkilerine karşı tamamiyle garanti altında değildir kuşkusuz.

Bununla birlikte, KEYK ülkelerinin dış ticaretindeki devlet tekeli ve parasal tekellere, kapitalist ekonomi sisteminin bunalımlarına karşı durmaya olanak sağlayan emin birer araçlardır. İşte bunun için kapitalist dünyanın enerji ve hammadde bunalımları ve aynı şekilde parasal bunalımlar gibi çok ciddi sarsıntıları, KEYK ülkelerinin ekonomik büyüme hızı üzerinde ciddi bir etki yapmamıştır.

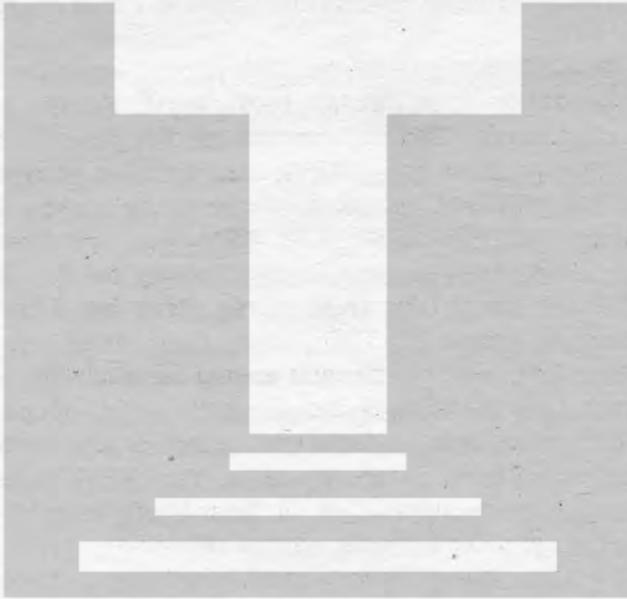
SORU — KEYK'in 30. yıldönümü dolayısıyla batılı bazı basın organları, Konsey'in haklarda eşitliği uygulamayan ve demokratik olmayan bir niteliği olduğunu yazıyorlar. Gerçek durum nedir? KEYK üyesi olan büyük ve küçük ülkelerin hakları nasıl garanti altına alınmaktadır?

CEVAP — KEYK'in kurulduğu 1949 yılında, konseyin haklarda eşitlik ve demokratiklik niteliği açıkça belirlenmişti. Konsey üyesi sosyalist ülkelerin uluslararası ilişkiler alanında izlediği ilkesel çizgiye uygun olan bu belirleme, daha sonra KEYK tüzüğüne ve sosyalist ekonomik bütünleşmede işbirliğini geliştirme programında açıkça formüle edilerek yasallaştı. Tüzüğün 1. Maddesi, KEYK'nin, üye ülkelerin hepsinin hak eşitliği ilkesi üzerine kurulduğunu önemle belirtir. Bunun başlıca kanıtı, KEYK'nin hangi organında olursa olsun her ülkenin, ekonomik potansiyelinden, toprak büyüklüğünden, nüfusundan, Örgüt bütçesindeki payından bağımsız olarak, eşit sayıda temsilcisinin ve tek oyunun bulunmasıdır. Demokrasi ve haklarda eşitlik ilkesi, ayrıca, KEYK üyesi ülkelerin birbirlerine karşı olduğu gibi, bizzat örgüte karşı da eşit hak ve görevlerinin varlığında ifadesini bulur. Yani KEYK içinde hiç kimse'nin ne ayrıcalığı ne de avantajı vardır. İster küçük ister büyük olsun her ülkenin çıkarı emin bir biçimde garanti altındadır; şöyle ki, KEYK organlarıncı verilen talimatlar ve alınan kararlarda çoğunluğun oyu değil, ilgili tüm ülkelerin temsilcilerinin uyuma varması söz konusudur.

Böyle olmakla birlikte, incelenen sorun ne olursa olsun her ülke, ilgili olsun veya olmasın düşüncesini söylemekte serbesttir. KEYK'ni, diğer uluslararası örgütlerden, örneğin Avrupa Ekonomik Topluluğundan ayıran önemli noktalardan biridir bu. Bilindiği gibi AET'nde, Roma Anlaşması hükümlerine göre, Topluluğun üst organı durumunda olan Avrupa Birliği Bakanlar Konseyinde, üye ülkelerin en büyükleri olan İngiltere, İtalya, Fransa ve Federal Almanya 10'ar oya sahipken, Belçika ve Finlandiya 5'er, Danimarka ve İrlanda 3'er ve Lüksemburg 2 oya sa-

hiptir. En büyük ülkelere en çok ve en küçük ülkelere de en az oy hakkının tanınması, bu örgütteki ülkeler arasında eşitsizliği en baştan getirmektedir.

KEYK içinde, Konsey organlarının onayladığı talimatların, ilgili üye ülkelerce ancak, kendi ulusal mevzuatlarına göre ve kendi uzman organları da karar verdikten sonra uygulandığını belirtmek isterim. Diğer bir deyişle, KEYK organlarının verdikleri talimatlar ancak, üye ülkelerin kendi iç mevzuatlarına uygun olduktan ve kendileri de içtenlikle kabul ettikten sonra yasal olarak onları bağlar. Böylece, Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi'nde bir ülkenin ya da bir grup ülkenin aldığı kararları, bir diğer ülkeye zorla kabul ettirebilmesi asla söz konusu değildir ve olamaz.

TÜSTAV

OLUŞUM DÖNEMİ

JORGE REBELO

**Mozambik Kurtuluş Cephesi (FRELİMO)
Merkez Komitesi ve Yürütme Kurulu üyesi,
Mozambik Halk Cumhuriyeti Enformasyon Bakanı**

Mozambik'in bağımsızlığını ilan ettiği 25 Haziran 1975 tarihini izleyen ilk yıl, ülkeyi yeni bir hayata götürecektir çizgiye oturtmak için yoğun çaba sarfedilen bir yıl oldu.

Silahlı mücadelenin ilk yıllarında temel görev sömürgeci rejim tarafından oluşturulmuş yapıların yerine ilerici, demokratik yapıların getirilmesiydi. Portekiz sömürgecilerinden kurtarılan alanda, FRELİMO'nun önderliğinde, halk yeni bir hayat inşa etmek için yol katetti. Bu daha ziyade silahlı mücadelenin daha da yaygınlaştırılmasının önkoşuluydu. O yıllarda FRELİMO hem askeri-siyasi, hem de idari önderlikten sorumluydu. Cephe Merkez Komitesi ve Yürütme Kurulu tarafından yönetiliyordu. Bunlardan ikincisi, Yürütme kurulu gerçekte ekonomi, halk eğitimi, kültürel eylemler ve ticaretten sorumlu bir hükümetti.

Devrimimizin amacı halk idaresini kurmaktır. Ve yeni alanlar kurtarıldıkça devrimin yapıları yaygınlaşacak ve oturacaktır. FRELİMO gördü ki halk idaresi gerçekten yaşanıyordu ve herşey halk yararı için yapılıyordu.

Kurtarılan alanlarda iki temel hükümet yapısı geliştirildi: il konseyi (heyeti) ve il komitesi. İl konseyi yasama işlevlerine sahipti. Üyelerinin çoğu halk tarafından seçiliyordu. Yürütme işlevlerine sahip olan il komitesi de benzer olarak özünde seçimle gelen bir yapıya sahipti. Görevi il konseyinin kararlarını uygulamak idi. Benzer bir sistem yörel (district) ve yerel (local) düzeylerde de vardı. En alt düzeyde hükümet ilgili FRELİMO ajansının atadığı bir sekreter adına Sekretaryanın uhdesinde bulunuyordu.

Kasabalarda ve güney illerinde, idari yapı sömürgeciler tarafından kendi çıkarlarının sürmesini sağlayacak şekilde oluşturulmuştu.

Ülkenin tümüyle kurtarılması ile, bu yapılanların yıkılması bizim temel işimiz oldu. Bu kurumların burada savaşın yığıldığı alanlardan daha güçlü olmaları nedeniyle, yerlerine halk gücü kurumlarının konulması diğer taraftakinden daha zor oldu. Ancak biz farkettilik ki, bu işlem yapılmadan devrim başarıya ulaşamazdı. Kurtarılmış alanlar deneyimi göstermektedir ki sömürgeci kurumlar halkın yararına kullanılamazlar. Diğer taraftan değişimi sadece sömürgeciler ve oluşturulan idari mekanizmanın kadroları ile de sınırlı tutamayız. Bu nedenle Parti yeni bir devlet aygıtının oluşturulmasını istedi, biz şimdi onu yapıyoruz.

Değerini kurtarılmış alanlarda kanıtlayan idari sistem tüm ülkeye yaygınlaştırmaya çalışıyoruz. Açıktır ki bu zaman alacaktır. Yerel Konseyi oluşturmaktan öteye yapılması gerekenler vardır: önemli olan konseyde kimlerin olacağıdır. Bu aynı zamanda bizim şimdi oluşturduğumuz yönetim aygıtı için de geçerlidir. Devletin kurumları artık parti organları ile içiçedir. Ve en önemli iş yürütme organları ve devlet aygıtının tümüyle Parti çizgisini izlemelerinin sağlanmasıdır. (1) Bu nedenle biz kurumlarda görev alanları denetlemek için çok dikkat sarfediyoruz.

Mozambik yaklaşık 10 milyon nüfusu ile geniş bir ülkedir. Ülkenin her düzeydeki işlerini idare etmek geniş bir yetişmiş personel isteyen korkunç bir iştir. Eğitimcilerin çoğu eğitimlerini sömürgecilerin doğrudan etkileri altında yapmıştır. Bunlar Mozambik Afrikalı topluluğunun ayrıcalıklı katmanlarına mensup ve küçük burjuva zihniyetli olup halkın çıkarlarına ilgisizdirler. Geçmişte, sözgelimi doktor ya da öğretmen olmak için eğitim görenler bunu parasal ve toplumsal üstünlükler elde etmek için yaparlardı. Bugün ise, herhangi bir kimsenin öğrendiği kendi dar amaçları için değil halkın yararı için kullanılmalıdır, halka hizmet için araç olmalıdır. Bu kolayca başarılacak bir iş değildir.

Bugün cumhuriyet yetişmiş personel sorununu çözmek için iki ana çizgi izliyor. Birincisi kendi halkımızı eğitmektir. 1975 sonunda merkezi bir parti okulu açtık. Okula savaş sırasında devrimci bir ruh gösteren, Partinin güvendiği ve gerçekten halkın yararını gözeten insanlar kaydolmaktadır. Ayrıca belirli siyasi ve idari işlevleri yerine getirmek için gerekli temel bilgileri verecek kısa dönemli kurslar açmayı da planlıyoruz. İkincisi ise sömürgeci rejimde

eğitim g6renler 6zerindeki siyasi 6alışmadır. 6alışmanın amacı onlardaki siyasi bilinci artırmaktır.

Partinin kendini değerlendirilişi, FRELİMO'nun (III. Kongre 6ncesinde) cephe niteliğini koruduğu ancak yavaş yavaş değiştiği yolundadır. Parti din, sınıf, hatta siyasi g6r6ř ayırımı olmaksızın herkese a6ıktır. Fakat FRELİMO'ya kabul edilebilmek i6in bir temel koşul vardır: insanın insan tarafından s6m6r6lmesine karşı olmak Bu demektir ki kapitalist olmak ve k6r sağlamak isteyenler Partiden uzak tutulurlar.(2) FRELİMO'nun politik 6izgisi Birinci ve İkinici kongrelerinde tanımlanmıştır. Yaklaşan 666nc6 Kongresi ise uzun d6nemli gelişimine karar verecektir.(3)

Amacımız b6t6n d6zeylerde halk y6netimini sağlamaktır. Bunun n6vesi şimdiden bi6imleniyor. Bu n6ve herbir bakanlık, fabrika veya 6iftlikte, kent mahallelerinde olduğu gibi, b6lge temelinde dayalı 'dinamik gruplar'dan oluşuyor. Halkı Parti şloganlarının uygulanışında harekete ge6iren dinamik gruplar siyasi eğitim g6rm6ř kişilerden oluşuyor. Bu gruplar ekonomik faaliyette ve y6netim organlarının işlerine danışmanlık da yapıyorlar.

Bağımsızlıktan bu yana halkın devleti ulusal temel sekt6rleri 6zerinde denetimi yavaş yavaş sağlamaktadır. Devlet t6m bankalar ile kredi kurumlarının sahibidir. Sağlık hizmetleri, halk eğitimi ve yasal yardım artık t6m6yle devletin denetimindedir. şubat 1976'da t6m kiralık evler kamulaştırılmıştır.(4) (Bug6n Mozambik'te hi6 kimse salt kira geliriyle yaşayamaz.) Toprak onu işleyeninin olmuştur. B6y6k arazi sahiplikleri devlete devredilmiştir.

Kapitalistler ve b6y6k 6iftlik sahipleri doğrudan yıkım yaparak, makinaları bozarak ve tarlaları alt6st ederek; hatta gıda maddeleri sıkıntısı y6z6nden hoşnut olmayan halkı kışkırtarak misilleme yaptılar. 'Dinamik Gruplar' yıkımı durdurmak i6in kararlı bir şekilde davrandılar ve 6retimi yeniden sağladılar. Bug6n biz girişimlerde iş6i denetimini oluşturuyoruz.

Cumhuriyet Anayasası tarımı 6lke ekonomisinin temelini oluşturduğunu, sanayinin ise harekete ge6irici etmen olduğunu yazmaktadır.(5) 6lkemizin asıl serveti kırsal b6lgelerde yaşayan halkıdır. Tarımda ilerleme 'Kom6nal K6yler' yaratılarak teşvik edilmektedir. S6m6rgeci y6netim sonucu kırsal n6fus geniş bir alana yaygınlaştırılmıştır. Bu durum k6yl6leri 6rg6tlemeyi, 6retimi planlamayı veya eğitim sorununu 66z6mlenmeyi g66leştirmektedir. (Doğaldır ki her bir evin yanına bir okul yapamayız.) Yaşam koşulları cok k6t6d6r ve bu 'kollektif iş-kollektif yaşam' ilkesine dayalı k6yler kurulmasının ger6ek nedenidir. Bu k6ylerde 6retim kooperatif-

leri kurulmakta olduğundan halk yeni sistemin kendi hayatlarını nasıl iyileştirdiğini görmektedir. Diğer bir deyimle FRELİMO köylüleri somut örnekler aracılığıyla kazanmaktadır. Kuşkusuz köylülerin bilinçsizliği önemli bir sorun. Ancak onlara açıklamalar yaparak ve siyasi çalışma aracılığıyla yol alabileceğimizi ümit ediyoruz.

Silahlı kurtuluş mücadelesi dağınık etnik gruplar arasında birliği sağlamakta önemli bir araç oldu. Hepsi sömürgecilerin baskısı altında olduklarından bir özgürlük isteği ile birlik oldular. Mücadele sırasında insanlar birdiğerini anlamayı öğrendiler ve sömürgeciler tarafından geliştirilen kabileci, bölgeci duyguları yokoldu. (6) Bu aynı zamanda FRELİMO'nun yürüttüğü siyasi çalışmanın da bir sonucuydu. Biz halka aralarındaki farklılıkların yapay olduğunu ve tümünü birden baskı altında tutmak için sömürgeci-lerce korunduğunu anlattık. Aralarında ayrılıklar olabilirken çelişkilerin olmadığını ve kazanmanın tek yolunun beraberce çarpışmak olduğunu söyledik. Sonuçta, Mozambik'te kabilecilik ve bölgencilik sorunu diğer Afrika ülkelerindeki kadar önemli olmaksızın çıktı. Bu ise FRELİMO'ya tarım politikasını uygulamakta yardımcı ediyor.

Mozambik'teki sanayi girişimlerinin çoğu Portekiz devlet bankaları ve kredi kurumlarının yatırımları ile kurulmuş ve işletilmiştir. Devrimin zaferinden sonra bunlar cumhuriyetimizin malı olmuşlardır. Bu demektir ki gerçekte tüm sanayii devletimize aittir. Biz her an herhangi bir girişimi devralabiliriz. Ancak ülkemizde üretimi yönetecek insan yetersizliği var. Halk eğitimi, sağlık hizmetleri, kiralık evler ve diğer devlet önlemlerinin kamulaştırılmasından sonra mühendisler ve teknisyenler ülkeyi terketmeye başladılar. Bu nedenle Cumhuriyet sosyalist ülkelerden teknolojik yardım yanında kendisine uzman yetiştirmelerini de istemektedir.

İç sorunlarımızın çok büyük olduğunu biliyoruz. Dış sorunlarımızın entrikalarını da aklımızdan çıkarmıyoruz. Eylül 1975'te bir isyan girişimi Maputo'da açığa çıkarıldı. Soruşturma bulguları hareketin emperyalistler tarafından planlandığını ve ayaklanmanın satın alınmış subaylar tarafından yürütüldüğünü göstermektedir. Düşmanlarımız ordunun kesinlikle FRELİMO'yu desteklediğini ve devrimin temel desteği olmaya devam ettiğini biliyorlar. Bu nedenle ki, içine doğrudan emperyalist güçlerle ilişkili bir örgüt oluşturarak orduyu içten yıkmaya çalışıyorlar. Ancak bu suikastleri feci şekilde başarısız oldu.

Bir bütün olarak ele alındığında, bize göre, Afrika'nın güne-

yunde mevcut durum, bağımsızlık mücadelesi için çok uygundur. Mozambik ve Angola'nın bağımsızlıklarını kazanmaları ırkçı Vorster ve Smith rejimlerine güçlü bir darbe oldu. Güney Afrika'nın Angola'ya başarısız saldırısı ise, özel olarak değinmeye değer Güney Afrika ordusu kıtada yenilmez olarak tanıtılmıştı ve Pretoria'lı ırkçılar bütün Afrika'yı bir iki günde katedip Kahire'ye ulaşabilecekleri yolunda palavra sıkmaktaydılar. Angola'daki yenilgileri ve MPLA'nın zaferi Güney Afrika ordusunun da yenilebileceğini göstererek bu efsaneyi yıkmıştır. Bu gerçek yöneticilerin kafalarına dank etmiş ve alarm zilleri çalmıştır.

Rodezya'lı ırkçı lider Ian Smith'in de alarm sırası gelmiştir. Rodezya'nın dışalım ve dışsatım transitleri için büyük ölçüde bağımlı olduğu Mozambik'te bağımsızlık ilân edildikten sonra Smith manevra yapmayı denemiştir. Zimbabwe kurtuluş hareketinin liderlerini serbest bırakmış ve onlarla konuşmalara oturarak zaman kazanmayı ve Afrika'lı çoğunluğun kesin olarak yönetime gelmesini geciktireceğini ümid etmiştir. Ancak ırkçı rejimin yönetimi hiçbir zaman Afrika'lıların kendi özgür iradelerine bırakmayacağını farkına varan Zimbabwe ulusal güçleri mücadelelerini yükseltmektedirler. (7)

FRELİMO kendi payına kurtuluş hareketlerine karşı enternasyonalist görevlerini her zaman onurla yapmıştır. Zimbabwe halkının mücadelesi bizim de mücadelemizdir. FRELİMO Zimbabwe'deki kurtuluş savaşını desteklemiştir ve muzaffer sona erişinceye kadar da destekleyecektir. (8)

Zaferimizde uluslararası dayanışma önemli bir etmendir. Bununla demek istediğim başta Tanzanya ve Zambia olmak üzere Afrika ülkelerinin, Afrika Birliği Örgütünün, Sosyalist ülkelere, kapitalist dünyadaki ilerici güçlerin dayanışmasıdır.

Sosyalist ülkelerin payına özel olarak değinmek gereklidir. Onlar FRELİMO'nun temel askeri teçhizat kaynağı oldular. Ayrıca koşulsuz manevi ve diplomatik desteklerini de aldık. Sosyalist ülkeler bizim doğal müttefikimizdir. Onların ulusal-kurtuluş mücadelelerine yardımı kendi konumlarını da güçlendirmektedir. Nedeni ise bizim kazanımlarımız ve zaferimiz emperyalizmi zayıflatmakta ve dolayısıyla sosyalist dünyanın gücüne katkıda bulunmaktadır. Yerkürenin devrimci güçlerinin desteği Portekiz sömürgelerindeki ulusal kurtuluş hareketlerine katkıda bulunmuş, bu ise giderek Afrika'da sosyalist ideallerin zaferi için yeni olanaklar yaratmıştır.

Ülkemiz gerçekten yıkıma uğradığından bu desteğe geçmişte olduğu kadar bugün de gereksinmemiz var. Gerçekten çürümüş bir sömürgeci yönetim ile 10 yıldır süren savaş hali anılmaya değer. Siyasi ve ekonomik bağımsızlığı pekiştirmek için diğer ülkelerle ilişkileri geliştirmeliyiz. Yakın zamana kadar Mozambik ekonomisi salt emperyalist güçlerle olan ilişkilerine dayanırdı. Kuşkusuz ki, bağımsız bir ulusal ekonomiyi oluşturmanın temel koşulu kendi iç güçlerimizi harekete geçirmektir. Fakat biz tecrit politikası yanlısı değiliz. Ekonomimizi, kapitalist dünyadan sosyalist dünyaya doğru yeniden yönlendirmek zorundayız. Gelişmekte olan ülkelerde kapitalizmin tek istediği kârdır. Sosyalist ülkeler ise tam tersine hiç bir çıkar gözetmeden devrimci rejimlerin oturuşması için yardım ederler. Onlar bilmektedir ki bizim ülkelerimiz güçlü olduğunda anti-emperyalist mücadelenin tabanı genişleyecektir. Mozambik başta Sovyetler Birliği olmak üzere bir çok sosyalist ülke ile ekonomi, eğitim, halk sağlığı ve enfasyon alanlarında ilişkilerini geliştiriyor.

Sosyalist ülkelerin yumuşama (detant) politikası ulusal kuruluş mücadelesine katkıda bulunmaktadır. Uluslararası ilişkileri geliştirmenin doğru yolu budur. Ülkemiz, Helsinki Konferansı'nı desteklemede Mozambik Halk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Samora Machel'in mesajı ile kesin bir konum almış bulunmaktadır.

Farklı toplumsal ve siyasal yapıya sahip ülkeler arasındaki ilişkilerin gelişmesinin sosyalizmin yararına olduğunun farkındayız. Sosyalizm her gün daha da güçlenirken, emperyalizm aksilik üstüne aksilikler yüzünden gittikçe zayıflamaktadır. Hindicini halklarının zaferi ve Portekiz sömürgelerinin bağımsızlıklarını elde etmeleri bunun kanıtıdır. Detant sosyalizmi güçlendirecek olanakları yaratırken, güçler ittifakını kapitalizm ve emperyalizmin aleyhine, sosyalizm yararına değiştirmektedir.

- (1) FRELIMO Merkez Komitesi'nin tam üyeli 8. toplantısında (Şubat 1976, Maputo) devlet aygıtı, kadroları ve çalışma yöntemleri şiddetle eleştirildi. FRELIMO'nun 3. Kongresinde (Şubat 1977) FRELIMO Başkanı ve Mozambik Halk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Machel, demokratik halk devletini pekiştirme istemlerine yanıt verecek yeni bir devlet oluşturma gereğini vurguladı.
- (2) FRELIMO Merkez Komitesi'nin tam üyeli 8. toplantısında Samora Machel, Partiyi yabancı unsurlardan, sekte görüşlerden ve kapitalist dünyanın propagandasını yaptığı görüşlerden arındıracak önlemlerin alınmasını istemişti. FRELIMO örgütünün eylemlerini her düzeyde yükseltmesini, çalışma yöntemlerinin demokratikleşmesini ve kadın, işçi ve gençlik

kollarında demokratik kitle örgütlerinin kurulmasını ve geliştirilmesini de istemişti.

- (3) FRELIMO 3. Kongresi Şubat 1977'de ülkenin sosyalist tercihini yineledi. Cephenin Marksist-Leninist ilkeler rehberliğinde öncü işçi-köylü partisi halinde reorganizasyonuna karar verildi. Parti geçmiş mücadele geleneğinin anısına FRELIMO adını koruyacaktı. Partinin hedefi tüm çalışan halklarla dayanışma içinde ülkeyi sosyalizmin maddi, siyasi ve ideolojik koşullarını yaratacak bir yola oturtmak olarak belirlendi.
- (4) Üretime yatırılan genel sermaye dışında Mozambik'te yaşayan Portekiz'li uzmanlar ve tüccarlar tasarruflarını kira geliri elde etme amacıyla konut sektörüne yatırırlardı. Onların tek başına Maputo'daki taşınmaz mallarının değeri 150 milyon dolar olarak tahmin edilmektedir.
- (5) FRELIMO 3. Kongresi ağır sanayi de dahil olmak üzere sanayinin bir bütün olarak geliştirilmesine karar verdi.
- (6) Anayurdu dışında çarpışan adamın bir dost olarak aramıza alındığına çok rastlanmıştır. Çoğu kez kuzeyde çarpışan güneyli erkek orada evlenmiştir. Gelenekler başlık parası gerektirdiğinden damat parayı ödeyemediğinde çoğu zaman yerel halk parayı denkleştirmekte ona yardım etmiştir.
- (7) 1977-78'de Zimbabwe'deki büyüyen mücadele için Joshua Nkomo'nun bu sayıdaki «Zimbabwe: Bir Dönüm Noktası»na bakınız.
- (8) 22-23 Şubat 1976 gecesi Smith rejimi Mozambik'e saldırdı. 3 Mart'ta Cumhurbaşkanı Samora Machel Rodezya sınırının kapatıldığını, onun mallarının müsadere edildiğini duyurarak Birleşmiş Milletler müeyyidelerinin uygulanacağını bildirdi. O günden beri Rodezyalı ırkçılar Mozambik'e karşı gerçek bir savaş yürütüyor, sınır kasaba ve köylerine gangster akınları yapıyorlar.

TÜSTAV

Troçki ve Troçkistlerin «Eylem» Takvimi

«Troçki'nin ise hiçbir zaman ve hiçbir şekilde herhangi bir 'yüzü' olmuş değildir, topu topu liberallerden marksistlere uçuşları, bir o yana bir bu yana atılımları, şuradan buradan birer kıl koparıncasına kopardığı arkası gelmeyen laflar ve tok sesiyle ortaya attığı cümlecikler var, hepsi bu.» (Lenin)

UMUT KARAL

Troçkizm sapmasını tam olarak teşhis edebilmek için, öncelikle, bu sapmanın teorisyeni Troçki'nin Rus Devrim Tarihi içindeki yerini ve özellikle Rus Devrimi'nin lideri Lenin'e ve onun partisine karşı sürdürdüğü mücadeleyi iyi tanımak gerekir.

1879 yılında Ukranya'da bir küçük burjuva yahudi ailesinin çocuğu olarak dünyaya gelen Troçki'nin siyasal çalışmaları, Odessa'da hukuk okurken, liberal-popülist kavramları benimseyerek başlamıştı. Devrimci marksizme karşıtlığını ise, çok geçmeden «ekonomizm»e yaklaşan ideolojik tavrıyla ortaya koymuştu.

Marksist literatür üzerine çok yüzeysel bilgiye sahip bulunan Troçki'nin el kitapları üzerinde, Karl Marks'ın küçük burjuva karşıtlarından biri olan ve oportünistliği ve burjuva işbirlikçiliğiyle tanınan Ferdinand Lassalle'in etkisi o kadar derindir ki, «sürekli devrim» teorisini ilk kez geliştirdiği makalesini onun adına ithaf ederek bu bağlılığını göstermiştir. Nitekim, Troçki'nin kendisi de, bu teorinin, aslında Lassalle'in düşüncelerinin bir uzantısı olduğunu gizlememiştir.

Troçki'nin görüşlerinin küçük burjuva karakteri, çok geçmeden RSDİP'in (Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi) II. Kongresi'nde iyice açığa çıkacaktı.

RSDİP II. KONGRESİ VE SONRASINDA TROÇKİ:

Kongre'nin en önemli görevi parti programını kabul etmektir. Program tasarısı görüşülürken, kongredeki oportünist kanadın direnmelerine yolaçan başlıca sorun, «proletaryanın burjuvaziye karşı sınıf mücadelesinin en kesin ve en devrimci biçimi» olan proletarya diktatörlüğü sorunuydu. Troçki, parti ile işçi sınıfının özdeşleşmesini ve proletaryanın halkın çoğunluğunu oluşturmasını, proletarya diktatörlüğünün mutlak şartı sayıyordu. Böylece, proletarya diktatörlüğünü belirsiz bir tarihe ertelemiş oluyordu.

Program nisbeten kolay geçtiği halde, tüzük zorlu tartışmalara neden oldu. Sorun, kimin partiye üye olabileceği, partinin bileşiminin nasıl olacağı, örgütsel yönden partinin örgütlü bir bütün mü, yoksa biçimden yoksun bir topluluk mu olacağı noktasında toplanıyordu. Troçki çok geçmeden partinin örgütlenme yapısına ilişkin sorunlarda da Menşeviklere daha yakın olduğunu keşfetti! Çünkü Menşevikler de onun gibi, Lenin'in proletaryanın bütünsel, savaştı, disiplinli, devrimci öncüsünü yaratma planına karşı çıkıyorlar, küçük burjuva ve oportünist unsurların partiye serbestçe girmelerini savunuyorlardı. Leninist parti örgütlenmesini komplocu bir örgütlenme olarak gören Troçki'yi, Lenin şöyle cevaplıyordu: **Yoldaş Troçki, «Ne Yapmalı?» adındaki kitabımın anafikrini çok yanlış anlamışa benziyor, çünkü çatarak, parti bir komplo örgütü değildir diye beni uyarıyor. Ama yoldaş Troçki şunu unutuyor: Ben bu kitabımda birçok örgüt tiplerini gözönünde bulunduruyorum. En gizli, yeraltı, yani en dar olanından tutalım da, oldukça geniş ve bağımsız, yani 'lose' (serbest) olanlarına kadar. Yoldaş Troçki, partinin muazzam bir işçi sınıfı kitlesinin sadece öncü birliği, önderi, kılavuzu olması gerektiğini unutuyor; bu kitlenin tümü (veya hemen hemen tamamı) parti örgütlerinin 'denetimi ve önderliği' altında çalışır ama bütünüyle partiye girmez ve girmemelidir.»**

II. Kongre'den sonra parti-içi mücadele daha da keskinleşti. Menşevikler İkinci Kongre'nin kararlarını geçersiz hale getirmek ve Partinin merkez organlarını ele geçirmek için var güçleriyle uğraşıyorlardı. Menşevikler, Iskra'nın yazı kurulunda kendilerine çoğunluk sağlayacak ve Merkez Komitesi'nde Bolşeviklerle eşit olarak temsil edilecek sayıda kendi temsilcilerinin Iskra yazı kuruluna ve Merkez Komitesi'ne alınmasını istediler. Bolşevikler, Menşeviklerin bu istemlerini kongre kararlarına aykırı olduğu için reddettiler. Bunun üzerine Menşevikler başta Martov, Troçki ve Akselrod olmak üzere, partiden gizli ve parti alehtarları bir klik oluşturdu ve Martov'un yazdığı gibi, »Leninizme karşı başkaldırdılar«. Onlar, Lenin'in dediği gibi, «bütün parti çalışmalarını

altüst etmeyi, işleri bozmayı, her işi, her şeyi frenlemeyi» partiye karşı mücadele yöntemi olarak seçtiler.

Lenin, partinin birliğini sağlamak için gerekli ilkeleri 1904 Mayıs'ında yayınlanan «Bir Adım İleri İki Adım Geri» adlı kitabında ortaya koyarken aynı zamanda oportünist görüşleri de birer birer çürütüyor, devrimci marksist partinin kilittası olan bolşevizmin başlıca örgütlenme ilkelerini formüle ediyordu.

Lenin'in kitabının etkisini zayıflatmak için Menşevikler, Bolşeviklere karşı yoğun bir iftira kampanyasına giriştiler. Bu saldırının ana silahı ise, Troçki'nin 1904 sonbaharında yayınlanan ve «değerli üstad Pavel Borisoviç Akselrod'a...» diyerek menşevik önderlerinden birine ithaf ettiği «Siyasal Görevlerimiz» adlı kitabıydı. Troçki'nin küçük burjuva kaynaklı görüşleri, parti disiplini kabul etmemek, burjuva, küçük burjuva ideolojisinin çeşitli nüanslarıyla özdeşebilen marksizm «yorumlamalarına» açık bir örgütsel ve ideolojik yapıyı partiye dayatmak şeklinde somutlanıyordu.

Troçki'ye göre, Bolşevikler, partiyi işçi sınıfının tepesine oturtmak ve böylece «proletarya üstünde bir diktatörlük» kurmak amacı güdüyorlardı.

Lenin, «**Bu broşür en akla gelmez küstahça yalanlarla, gerçeklerin saptırılmasıyla dolu. 'Iskra'cıların çalışmalarına saldırılıyor, çamura batırılıp çıkarılıyor. Sözde, ekonomistler çok daha fazla iş yapmışlar, Iskra'cıların ne insiyatifleri varmış, ne de proletaryayı düşünüyörlarmış. Bunların bütün endişeleri burjuva intelegentsiyayaşımış, her yere öldürücü bürokratizmi sokarlarmış... II. Kongre de güya, küçük toplulukların örgütlenme yöntemlerini sağlamlaştırmak gibi gerici bir girişimmiş. Azınlık öyle yalanlara bel bağlamıştır ki ve öylesine yanlış davranmaktadır ki, hayatiyeti olan bir şey yaratması mümkün değildir.**» diyerek Troçki'nin kitabını lâıyk olduğu yere oturtuyordu.

Buna karşılık kitap liberaller tarafından övgülerle karşılanıyor, 1904 Ekim'inde liberal «Kurtuluş» dergisi, Troçki'nin görüşlerini göklere çıkarıyordu. Menşeviklerin ve burjuvazin'i yağdırdığı övgüler Troçki'nin öylesine başını döndürmüştü ki, çok geçmeden Menşevik Partisi içinde üstünlük kurmak için, Menşevik liderlerden Dan aleyhine çeşitli tertiplere girişti. Bu tutumu, menşevik liderler arasında Troçki'ye karşı bu kez tepki yarattı. Nitekim bunlardan Potresov, Troçki'nin kolayca görüş değiştirebilen, açık tartışmadan kaçıp gizli daleveralar çeviren bir hilekâr olduğunu yazarak Dan'ı savundu.

Bu durum karşısında Troçki, hiçbir yerde dikiş tutturamayacağını anlayarak kendisini «hiziplerüstü» ilan etti. Aslında, ideolojik ve taktik olarak menşevizm ile bağlarını koparmakla beraber, Troçki, bu «hiziplerüstü» pozunu siyasal yaşamının geri kalan kısmında da sürdürdü.

«Sürekli Devrim»de şöyle yazıyordu: «Benim parti-içi görüşlerim **uzlaşmacı** bir nitelikteydi...»

Birinci Rus Devrimi'nin başlangıcında Troçki bu kez de «sol»a yatarak Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin sol-kanat kesiminden Parvüs ile ilişki kurdu. Parvüs'un Troçki'nin düşünceleri üzerinde büyük etkisi oldu. Biçimsel eğitim ve teorik bilgi bakımından dolgun bir geçmişi olan Parvüs, bu yeni öğrencisinin kafasına da «ultra-sol» düşünceleri sokmuş, o da tüm yaşamında bağlandığı bu düşünceleri, yeri geldikçe kendi teorik buluşları gibi piyasaya sürmüştür.

1905'in başında «lafebesisi» Troçki ve Parvüs Rusya'ya gelerek menşeviklerle aktif işbirliğine giriştiler. Çok geçmeden devrim merkezi olan ve devrimde belirleyici bir rol oynaması gereken Petersburg İşçi Temsilcileri Sovyeti'ni ellerine geçirdiler. Bu koşullar içinde, Troçki vb. menşevikler Petersburg Sovyeti'ni, Merkez Komitesi'nca kararı alınmış ve tüm Rusya'da uygulanmakta ayaklanma kararına karşı çevirmekte başarılı olmalarının şaşılacak bir yanı yoktu. Yani Troçki Birinci Rus Devrimi tarihinde, kendisiyle ilgili bir iz bırakmışsa, bazı burjuva yazarlarının belirttiğinin aksine, bu iz bir bozguncunun ve işçi sınıfının devrimci gücüne inanmayan birisinin izidir.

1908-1914: AĞUSTOS BLOKU YA DA OPORTÜNİST SAFLARIN SIKLAŞTIRILMASI

Birinci Rus Devrimi'nin yenilgisinden sonra istikrarsız küçük burjuva unsurları, çarlık rejiminin teröründen dehşete kapılarak RSDİP ile ilişkilerini kesmeğe karar verdiler. Menşeviklerin çoğu, «likidatörlere» katılarak, kendilerini partiye bağlayan son bağları da kopardılar. Buna karşılık, zaman zaman bolşeviklerin yanında yer alan otzovistler ise parti çalışmasında her türlü yasal biçimin reddedilmesinde ısrar ediyor ve böylece partiyi kitlelerden kopuk küçük bir sekter grup haline dönüştürmeyi amaçlıyorlardı. Lenin'in bolşevik parti ilkelerine karşıt düşen her iki sapmanın da baş savunucusu yine Troçki idi. Bir yandan «hiziplerüstü» olmaktan dem vururken, öte yandan Lenin'in parti yapısına ilişkin ilkelerine saldırıyor, sözde parti yıkıcılığına karşı çıkarken, parti yıkıcılarına yardımcı olmak için elinden geleni yapıyordu. Oportünistlerin partiden atılmasına karşı çıkıyor ve gerek likidatörleri, gerekse otzovistleri, Rus sosyal demokratlarının teori ve taktiklerinin meşru yan ürünleri olarak niteliyordu. Lenin o zamanlar Troçki üzerine, «**Troçki, en alçak bir mevki düşkününü ve bölücü olarak hareket ediyor, sözde partiye bağlı kalıyor, ama gerçekte bütün bölücülerden daha kötü hareket ediyor.**» diye yazıyordu.

Troçki, aynı zamanda, Batı Avrupa sosyal demokrat partilerine de asılsız bilgiler veriyor, RSDİP içindeki krizin başlıca sorumlusu olarak bolşevikleri göstermeye çalışıyordu. Bu sırada, Karl Kautski ve Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin diğer oportünist liderleriyle yakın ilişkilere girişti. Parti'nin gazetesi «Vorwats» ve dergisi «Neue Zeit», Troçki'nin anti-bolşevik hezeyanlarını yayınlamağa başladılar.

Lenin, o sırada likidatörlere karşı tavrı almış bulunan Plehanov ve Polonya sosyal demokrat liderlerinden A. Warski Alman Sosyal Demokrat Partisi Genel Merkezi'ne yazdıkları mektuplarda, Troçki'nin makalelerinin gazetede yayınlanmasını, «**Rus sosyal demokrasisini ilgilendiren yanıyla enternasyonal dayanışma ve kardeşliğe misli görülmemiş bir saygısızlık olarak niteliyorlardı.**» Troçki'nin ikiyüzlülüğünü Lenin ayrıca şöyle açığa vuruyordu: «**Troçki, Alman yoldaşlara kendisinin 'parti-nin genel eğilimini' temsil ettiğini söylediğine göre, açıklamak zorundayımki, Troçki, sadece ve sadece kendi hizbini temsil eder ve yine sadece otzovistler ve likidatörler arasında belirli bir desteği vardır.**»

Troçki'nin ve likidatörlerle otzovistlerin diğer savunucularının RSDİP içinde yarattıkları krize son vermek üzere 6. Tüm-Rusya Parti Konferansı 18 Ocak 1912'de Prag'da toplanarak, likidatörleri, troçkistleri ve otzovistleri partiden uzaklaştırdı.

Bunun üzerine Troçki, Parti'nin sağlam bolşevik çizgisine karşı ortak bir oportünist cephe oluşturmak üzere harekete geçti. Böyle bir cephe oluşturmakla, ileride anti-leninist reformcu bir parti kurabileceğini umuyordu. Troçki'nin çağrısı, partiden atılmış bazı oportünist liderlerden cevap aldı ve aralarındaki çatışmaları unutarak Troçki'nin önderliğinde birleşen oportünistler, 1912 Ocak'ında bir Örgütlenme Komitesi oluşturdular. Bu komite, tüm likidatörler, bundistler, otzovistler ve troçkistleri 1912 Ağustos'unda Viyana'da bir konferansa çağırırdı. Bu konferans, RSDİP içinde Ağustos Bloku diye bir blok yaratarak partiyi içerden zaafa uğratmak ve liberal burjuva örgütlerinin yamağı durumuna dönüştürmek amacı güdüyordu. Ama Troçki kendi likidatör hareketlerini ve niteliğini ortayolculukla, yani uzlaşmacılıkla örtüyor ve maskeliyordu. Bolşeviklerin de menşeviklerin de dışında bulunduğunu, bunları sözde barıştırmaya çalıştığını ileri sürüyordu. Bununla ilgili olarak Lenin, Troçki'nin tamamen likidatör-menşevikleri desteklediği, halde, güya «hiziplerüstü»ndeymiş gibi davranarak işçileri aldattığını, bu yüzden de açıktan açığa likidatör olanlardan daha alçak ve tehlikeli olduğunu söylüyor ve ekliyordu: «**Uzlaştırıcılar hiç bir şekilde bolşevik olamazlar... Onların bolşevizm ile ortak hiçbir şeyleri yoktur... Onlar yalnızca tutarsız Troçkistlerdir.**»

Stolipin gericiiliğinin zaferi uzun sürmedi. Halka kırbaç ve darağacından başka birşey vermeyen bir hükümet güçlü olamazdı. Lenaa al-

tin madenlerindeki işçilerin üzerine ateş açılması —4 Nisan 1912— devrimin yeniden yükselişinin ilk işareti oluyor, ardarda gelen olaylar, likidatör ve troçkistlerin devrimi gömme çabalarını boşa çıkarıyor, işçi sınıfında görkemli bir devrim enerjisinin biriktiğini ortaya koyuyordu. Olayları, «grev humması» olarak niteleyen likidatörler ve onların müttefiki Troçki, yüzbinlerce işçi bolşeviklerin sloganları altında sıkı sıkıya birleşmiş ve devrimci mücadele yürütülürken, bir «Dilekçe Kampanyası» açıyor ve 1300 imza toplayabiliyorlardı.

Rusya'da proleter devrimci hareketin yükselişi, Ağustos Bloku'nun hızla dağıtılmasına neden oldu. Gemiye ilk terkedenlerden biri de, bizzat Troçki'ydi. 1913'te likidatörlerin yazı kurulundan ayrıldı ve 1914 Şubat'ında yine «hiziplerdişi» görüntü altında Borba —Kavga—, adında bir gazete çıkarmaya başladı. **«Ünlü birlik uzmanları, kendi aralarında dahi birliği sağlayamadılar.»** diye yazıyordu Lenin.

1. Paylaşım Savaşı patlak verdiğinde, aralarında Kautsky, Troçki ve Martov ile benzerleri bulunan ortayolcular, sosyal-şovenleri açıktan açığa savunuyorlar, tutumlarını haklı gösteriyorlardı. Böylece onlar, işçi sınıfını aldatmak için, savaşa karşı savaş gibi «sol» lafazanlıkla ihanetlerini gizlemeye çalışarak, sosyal-şovenlerle birlikte proletaryaya ihanet ettiler. Gerçekte ortayolcular savaştan yanaydılar. Çünkü, onların savaş kredileri aleyhine oy verilmemesi ve çekimser kalınması yolundaki önerileri, savaşı desteklemekten başka bir anlama gelmezdi. Tıpkı sosyal-şovenler gibi onlar da kendi emperyalist hükümetlerinin savaşını engellememesi için, savaş sırasında sınıf mücadelesinden vazgeçilmesini istiyorlardı. Ortayolcu Troçki, savaş ve sosyalizme ilişkin bütün önemli sorunlarda Lenin'e ve Parti'ye karşı çıktı. Bu dönemde Lenin, ortayolculuğu nedeniyle Troçki'yi **«farkların üstünü örtmek' ve oportünizmi 'kurtarmak' için her türlü çareye başvuran oportünizmin uşağı»** olarak niteliyor ve **«...Troçki filan, bana kalırsa hepsi de, topu birden son derece zararlı olan 'Kautskici'lerdir. Şu anlamda ki, hepsi de ayrı biçimde oportünistlerle birleşme taraftardır. Hepsi de ayrı ayrı biçimde oportünizmi alıyor, pulluyorlar. Hepsi de ayrı ayrı biçimde devrimci marksizm yerine eklektisizm peşindeler.»** diyerek sosyal-şoven yüzünü teşhir ediyordu.

1916 sonunda ABD'ye giderek oradaki oportünistlerle birleşen ve sürgündeki Rus sosyalistlerinin gazetesi Novi Mir'de bolşeviklere ve diğer enternasyonalistlere saldıran Troçki, 1917 Mayıs'ında Rusya'ya azılı bir bolşevik düşmanı olarak döndü.

Troçki'nin bu bolşevik düşmanlığı, Parti'nin 6. Kongresi'nde koşullara uygun bir biçimde ortaya çıktı.

Kongre'de Lenin'in karşı-devrimci burjuva yargı organı karşısına çıkıp çıkmaması sorunu tartışıldığı sırada, bolşevikler, bu yargılama-

nin yargılama değil linç olacağını, burjuvazinin, kendisine en tehlikeli düşman olarak gördüğü Lenin'i ortadan kaldırmak amacıyla böyle bir yola başvurduğunu söyler ve bunun somut kanıtlarını sergilerken, daha kongre öncesinden Kamanev, Rikov, Troçki ve ötekiler, duruşmanın, hükümet aleyhine bir yargı haline gelebileceği düşüncesiyle (!), Lenin'in, karşı-devrimcilerin mahkemesine gitmesi gerektiğini savunuyorlardı.

6. Kongre, Troçkist-menşevikleri ve partiden ayrılan bir kısım eski bolşevikleri kapsayan, Petrograt'ta kurulmuş bir grubu, **mejrayontsileri** ve liderleri Troçki'yi partiye kabul etti. Mejroyontsiler savaş sırasında ortayolcu bir örgüttü. Bolşeviklere karşı mücadele etmişler, ama menşeviklerle de bir çok noktada ayrılmışlar, böylece ortayolcu bir tutum izlemişlerdi. Kongre sırasında mejrayontsiler, bütün sorunlarda bolşeviklerle aynı düşüncede olduklarını bildirerek Parti'ye kabul edilmelelerini istediler. Kongre, zamanla bunlar gerçekten bolşevik olabilirler diye hesaplayarak isteklerini yerine getirdi. Mejrayontsiler'den bazıları sonradan gerçekten bolşevik oldular. Troçki'ye ve onun bazı yakın dostlarına gelince; sonradan anlaşıldığı gibi, bunlar partiye, partinin çıkarlarına çalışmak için değil, partiyi içinden sarsmak ve yıkmak için girmişlerdi.

1917 Ekim'inin kritik günlerinde, dünya tarihinin dönüm noktasında, Troçki, tüm oportünistler gibi, gerçek bir halk ayaklanmasının başarıya ulaşması için Lenin'in direktiflerine göre girilen askeri ve teknik hazırlıkları «konspiratif entrikalar» olarak niteliyor, ayaklanma sırasında askeri operasyonlara sadece savunma amacıyla ve sınırlı ölçüde başvurulmasını söylüyor ve daha çok yasal mücadele biçimleri üzerinde durarak, «sözlerinde aşırı keskin, gururlu, kibirli, eyleme geçmek gerektiğinde ise bomboş» olmak gibi özellikler taşıyan küçük burjuvazinin tüm özelliklerini şahsında somutlaştırıyordu. Nitekim Parti Merkez Komitesi'nin toplanarak, ayaklanma kararı aldığı 10 Ekim 1917 tarihli toplantıda, Troçki, bu karar aleyhine oy kullanmadığı halde, ayaklanmanın başarıya ulaşma şansını hiçe indirecek bir değişiklik önerisinde bulundu. Bu öneriye göre, Sovyetlerin İkinci Kongresi açılıncaya dek ayaklanmaya geçilmemeliydi. Oysa, bu, ayaklanmayı sürüncemeye koymak, onu bozguna mahkum etmektir. Burjuvaziye, güç toplama, zaman kazanma olanağı sağlamak, devrimci yığınları, hareketlerinin başarılı gelişimi konusunda ansızın harekete geçme olanağından yoksun bırakarak, ayaklanmadan Geçici Hükümet'i haberdar etmek demektir.

Devrimin zaferinden sonra, sosyalist toplumun kuruluşuna bir an önce geçebilmek için Sovyet Rusya'nın derhal savaştan çekilmesi gerektiğinin bilinci ile hareket eden Sovyet hükümetinin, «savaştan bütün halklara ve onların hükümetlerine adil, demokratik bir barış için hemen görüşmelere başlanması» çağrısı Troçki ile Buharin'in başını çektiği

«Sol Komünistler»in şiddetli saldırılarına uğradı. Tek ülkede sosyalizmin zaferine inançsızlıklarıyla, Sovyet iktidarını yıktırmak pahasına bir Dünya Devriminden sözeden ve tüm umutlarını da emperyalizme karşı açılacak bir «devrimci savaş»a bağlayan «sol komünistler»in ve Troçki'nin politikaları belliydi: Barış görüşmelerini boşa çıkarmak, bir Alman saldırısını kışkırtmak ve henüz zayıf olan Sovyet iktidarını, işçi ve köylülerin elde ettikleri kazançları tehlikeye sokmak.

Bu «ustaca», sol gevezelikle maskelenmiş provokasyon olayı, çok geçmeden ürününü verdi, Almanya ve Avusturya ile 3 Aralık'ta başlayarak 5 Aralık'ta bir ateşkes anlaşması ile sona eren barış görüşmeleri 10 Şubat 1918'de kesildi. Lenin ve Halk Komiserliği Konseyi, o sırada Brest-Litovsk'te Dış İlişkiler Halk Komiseri olarak Sovyet delegasyonunun başında bulunan Troçki'ye, Kayzer Almanyası çok sert ve açgözlü koşullar içeren bir ultimatoma verse dahi, derhal barış anlaşması imzalaması için talimat verdiği halde, Troçki, Almanlara, Sovyet Cumhuriyeti'nin Almanların ileri sürdüğü koşullarla barışı imzalamak istemediğini, ve aynı zamanda onlara Sovyet Cumhuriyeti'nin savaşmayarak orduyu terhis etmeyi sürdüreceğini bildirerek bu direktifleri alçakça çiğnedi. Alman işgalcileri de Troçki'nin bu tutumunu bahane ederek cephenin tüm kesimlerinde Sovyet Rusya'ya karşı iyi hazırlanmış bir saldırıya geçtiler. Brest anlaşması, Troçki'nin bu tutumu yüzünden, daha sonra ve evvelce yapılan barış önerisindeki koşullardan çok daha ağırılarını kabul etmek suretiyle gerçekleştirilebildi.

O sırada Parti tarafından yeterince açığa çıkarılmamış olan bu parti aleyhtarı hareketin gerçek nedenleri 1938 başında yapılan duruşmalarla artık iyice biliniyor: Buharin, Troçki ve onların suç ortakları, dünya devrimini ateşlemek, yani Sovyet devrimini ateşe atmak pahasına, Brest anlaşmasını boşa çıkarma, Lenin, Stalin ve Sverdlov'u tutuklayıp öldürme, Buharincilerden, Troçkistlerden ve «sol» sosyalist devrimcilerden yeni bir hükümet kurma amacı peşindeydiler.

Mart 1919 Sekizinci Parti Kongresi. «Askerî Muhalefet»in ortaya çıkışı. Ve Troçki'nin «Askerî Muhalefet»çe ortaya dökülen marifetleri: İç Savaşta açıktan açığa ihanet halinde olan eski Çarlık ordusu askerî uzmanları önünde eğilmek, ve ordudaki eski bolşevik kadrolara karşı küstah ve düşmanca davranmak, sırf kendisinin hoşnutsuzluğunu uyardırdıkları için, cephede hizmet gören bir kısım seçkin komünisti kurşuna dizdirmeye kalkışmak...

Denikin Harekatı ile Polonya Soyluları ve Vrangel'in saldırıları sırasındaki, kuşku ve henüz kurulmuş orduyu beyaz Rus ordularına ve karşı devrimcilere açıkça yem etme çabaları...

1921-1925 «SENDİKALARIN ROLÜ VE GÖREVLERİ» YA DA BİR KEZ DAHA PARTİ BİRLİĞİNİN PARÇALANMSI ÜZERİNE «TEZLER»

«Geri» Rusya'da sosyalizmin kurulabileceğine dair hiçbir inancı bulunmayan ve «yıldırı, uluslararası ve iç politikanın güçlü bir aracıdır» iddiasındaki Troçki, uluslararası siyasal sorunlardaki tutumunun karakteristiğini oluşturan bir yöntemi, objektif süreci subjektif olarak hızlandırma yöntemini, iç sorunlarda da uygulamaya kalkıştı. Zorla çalıştırma önerisini ortaya attı. «İnsan tembel bir hayvandır.» diyordu RKP (B)'nin 1920'de yapılan 9. Kongresi'nde ve böyle olduğuna göre kişilerin «disiplin altına alınmasını ve mahmuzla harekete geçirilmesini» istiyordu. Troçki bu önerisiyle, Lenin'in «bizim ideolimizde insanlara karşı şiddete yer yoktur.» düşüncesini çiğniyordu.

Troçki'nin bu düşüncesinin somutlandığı alan senikalar oldu. 1921 başlarında, sendikalar sorunu, parti politikasının başlıca sorunu olmadığı halde, sendikaların rolünün ne olduğu üzerinde bir tartışma açıldı.

Tartışmayı başlatan Troçki oldu. Troçki'ye göre, proletarya iktidarı ele geçirdikten sonra, sendikalar «devrimci baskı aracı» haline getirilmeliydi. Kendilerine «Emretme» ve ceza kesme hakkı tanınmadığı takdirde, sendikalar, «ismi var, cismi yok» olmaktan öteye gidemeyeceklerdi. «Sendikaların Rolü ve Görevleri» isimli broşüründe Troçki, sendikaların, emekçi halkın çıkarlarını savunmak ve kitlelerin komünist olarak yetiştirilmesinde partiye yardımcı olmak görevini taşıyan kamu kurumları olmaktan çıkarılmasını, ekonomik kurumlarla «birleştirilmesini» ve üretimin tüm kontrolünün bunlara verilmesini istiyordu. Yani, sendikaların sadece işçilerin değil, köylülerin de çalışmalarının askeri disiplin altına alınmasını sağlayacak kurumlar haline dönüştürülmesini savunuyordu.

Troçki ipe un seriyordu. Asıl sorunun sendikalar olmadığını bile bile açmıştı tartışmayı. (Asıl sorun, Lenin'in deyişiyle, «kitlelere nasıl hakim olunacağı, kitlelere nasıl yaklaşılacağı, kitle ile ilişkilerin nasıl kurulacağı» idi.) Eğer düşünceleri gerçekleşseydi, senikalar aracılığıyla, parti ile kitleler karşı karşıya gelecek, böylece Troçki de bu kargaşada «yolunu» bularak partiyi bölecekti.

Parti Merkez Komitesi toplantısında Troçki'nin tezleri reddedilerek, sendikaların demokratikleştirilmesi, halkla bağlarının güçlendirilmesi ve çalışmalarındaki her türlü bürokratism ve formalizm belirtilerine karşı şiddetle savaşılmalarını öngören Lenin'in görüşleri kabul edildi.

Sendikalar üzerine tartışmalar sırasında Troçkistler, proleter devletini zaafa uğratmak, partinin birliğini sarsmak ve onun Sovyet toplum yaşamındaki önder rolünü hiçe saymak demek olan, ekonomik ku-

rumları parti kontrolünden çıkarma çabalarının bir özürü görevini yapan «endüstriyel demokrasi» deyiimiyle alabildiğine oynadılar.

Bu tartışmaların yapıldığı 10. Kongre'de Lenin, partinin öncü rolünün, proletarya diktatörlüğünün güç kaynağı olduğunu bir kere daha vurguladı. Partinin bu rolünü oynayabilmesi için en önemli koşul ise, partinin birliğinin korunmasıydı.

Kongreye katılanlar, Lenin tarafından kaleme alınan «Parti Birliği Üzerine» başlıklı tarihi karar tasarısını büyük çoğunlukla onayladılar.

Parti'nin 10. Kongresi'nde alınan bir başka tarihsel karar da Yeni Ekonomik Politika (NEP) üzerindedir. Bu politika, 1918 baharında Lenin'in bilimsel şekilde formüle ettiği sosyalist kuruluş programının bir devamıydı. Özellikle işçi-köylü ittifakının pekişmesini ve sağlam bir ekonomik tabana oturtulmasını öngörüyordu. Ancak toprak emekçilerinin desteğini kazanmaktır ki, proletarya sosyalist kuruluş görevlerini başarıyla yerine getirebilirdi.

Lenin'e göre savaştan barışa geçiş döneminde partinin karşı karşıya bulunduğu baş sorun olarak köylülüğe karşı tavır konusu en büyük önceliği taşıyordu. Troçkistler ise, sosyalist tonlumun kuruluşunda proletaryanın en yakın müttefiki olan köylülüğün rolünü kasden hiç sayıyorlardı. Köylülerin bocalamalarının üstesinden gelebilmek için, askerler de dahil, her türlü gücün kullanılmasını, proletarya diktatörlüğünün, «küçük burjuva köylü karşı-devrimden ancak güç yoluyla korunabileceğini» ileri süren maceracı bir politika izliyorlardı.

Parti, Troçki'nin, proleter devleti ile emekçi kitleler arasındaki ilişkiler sorununa ilişkin askeri-bürokratik görüşlerini şiddetle reddetti.

Troçki, Nisan 1923'te, 12. Parti Kongresi'nde, «sürekli devrim» teorisinin ilkelerine uygun olarak, proletarya ile köylü kitlelerini karşı karşıya getirecek, sanayinin, kırsal alanların sömürülmesi üzerine kurulması ve aynı zamanda kazanç sağlamadıkları savıyla, ülke savunmasında önem taşıyan bazı büyük fabrikaların kapatılması önerilerinde (!) bulundu.

Üretilmiş malların aşırı pahalılığının neden olduğu pazar bunalımının sancıları içindeki ülkede, 1923 güzünden itibaren istenilen şey, sosyal ve ekonomik olumsuzluklara rağmen, herkesin ortak çabaya katılması, kolları sıvayıp canla-başla çalışmaya koyulmasıydı. Partiyeye bağlı olan herkes böyle düşünüyor ve böyle hareket ediyordu. Ama Troçkistler hiç de böyle davranmadılar. 1923 sonbaharında devrimin Almanya ve Bulgaristan'da uğradığı yenilgiyi, yurt içindeki ekonomik güçlükleri, Lenin'in hastalığını, mümkün olan herşeyi, yeni saldırıları için bir araç olarak kullandılar. Lenin olmayınca, Parti'nin kendileriyle başa çıkamayacağını sanıyorlardı. Troçki, «sol komünistler» ve «demokratik merkezîyetçi grup»un yeni anti-leninist saldırısı, «46'lar Bildirge-

si»nde somutlandı. Bildirge yazıları, Parti'nin ekonomik politikasına saldırıyorlardı. Troçki, ülkenin «genel bir ekonomik bunalımın eşliğinde olduğunu» ileri sürüyordu. Bölücüler, ulusal ekonominin kontrolünde partinin hiçbir şekilde yer almamasını istiyorlardı. Bunun yerine Troçki, güncel ihtiyaçları dikkate almayan, sanayi diktatörlüğü içerikli ve kırsal kesimi, kapital birikimi sağlayacak bir sömürge olarak değerlendiren «herşeyi kapsayacak bir **ekonomik planlama**» adı altında doğrudan bir idari baskı sistemi yaratılmasını öneriyordu.

46'ların programını, Troçki'nin parti kadrolarını aşağılayan ve partiye yeni iftiralar yağdıran bir mektubunun yayınlanması izledi. Troçki bu mektubunda, Merkez Komitesi'nin «Parti Yapısı Üzerine» kabul ettiği kararı kendine göre yorumluyor ve demokratik merkezizetçilik ilkesini «bürokratik» ve «aparatik» olarak niteliyordu. Hizip ve gruplaşma özgürlüğünü (!) demokrasinin en yüce ilkesi ilan ediyor, parti kontrolünün rol ve etkisinin azaltılmasını istiyor ve «aparatik baskı»yı partinin ve Sovyet devletinin karşılaştığı bütün tersliklerin kaynağı olarak gösteriyordu. Böylece siyasal bakımdan kararsız komünistleri, yani eski menşevikleri, sosyalist devrimcileri ve bundistleri, aynı zamanda «partinin gerçek barometresi» saydığı parti gençliğini, özellikle öğrencileri kendi safına çekmeğe çabalıyordu.

Kasım 1924'te toplanan 13. Parti Konferansı'nda Troçkistler muhalefet, Marksizmden bir **küçük burjuva sapması** olarak mahkum edildiği halde, troçkistler, yıkıcı eylemlerini durdurmadılar. 1924 güzünde Troçki, «Ekim Dersleri» adıyla yayınladığı bir yazıda, leninizmin yerine troçkizmi koymaya yeltendi. Bu yazı partiye ve partinin önderi Lenin'e karşı baştanbasa bir iftiradan başka bir şey değildi.

Troçki ve troçkistler, yine bu dönemde, partinin, **sosyalizmin tek** ülkede zaferi ve inşası konusundaki çizgisine, SSCB'de sosyalist kuruluşun zafere ulaşabilme olanaklarını yadsıyan ve Marksizme hakaret olsun diye adına Marksist denen teorilerini, Menşevik «sürekli devrim» teorisi(!)ni öne sürerek karşı çıktılar.

Troçki boş durmuyordu. 1925'in sonbaharında verdiği demeçlerde, parti çizgisinden daha da uzaklaştığını gösterdi. «Sosyalizm mi Kapitalizm mi?» isimli broşüründe, dış pazardan bağımsız gelişmiş bir sosyalist ekonominin yaratılmasını öngören Lenin'in planına şiddetle saldırıyor ve partiyi dünyanın geri kalan kesiminden yalıtılmış «kendine özgü» bir ulusal ekonomi kurmak istemekle suçluyordu.

1926-1960 YILLARINDA TROÇKİ VE TROÇKİSTLER

1926 yazında, Troçkistler ve Zinovyevçiler, Parti aleyhtarı bir bloka birleştiler. Anti-leninist örgütlenmelerinin temeli olan bu bloku oluş-

turmakla, klikçiliği yasaklayan Parti tüzüğünü ve kongre kararlarını çiğnediler.

Merkez Komitesi'nin ihtarına ve bunun üzerine muhalefet bloku liderlerinin (Troçki, Kamenev, Sokolnikov) Merkez Komitesi'ne sundukları ve kendi klikçilik çalışmalarını kınadıkları bildiriye rağmen, blok, varlığını sürdürdü ve yandaşları, parti aleyhtarını gizli çalışmalarını durdurmadılar. Onlar, anti-leninist güçleri birleştirmek istiyorlar, gizli basımevi kuruyorlar, yandaşları arasında üye ödentisi topluyorlar ve programlarını elden ele dolaştırıyorlardı.

2 Aralık 1927'deki 15. Kongre'de bölücülükle mahkum edilmiş olmalarına rağmen, troçkistler ve zinovyevciler, 1927'de İngiliz muhafazakârların SSCB'yle diplomatik ve ticari ilişkilerini kesmiş oldukları bir sırada, partiye karşı yeniden zorlu bir saldırıya geçtiler. Merkez Komitesi'ne 83'ler Bildirisi diye bilinen ve partiyi bölme tehdidi taşıyan bir bildiri sundular. Muhalefet, partiyi «sağ sapma» ile ve «ulusal sosyalizm» konularına kaymakla suçluyordu. Partinin dünya proleter devrimine desteğini esirgerken sosyal demokrat liderlerle, ulusal kurtuluş hareketlerindeki sağcı unsurlarla ittifak kurduğunu, ülke içinde de başlıca zengin köylülere dayandığını ileri sürüyordu.

Muhalefetin, ideolojik muhalefet yöntemini bırakarak, doğrudan anti-sovyetizme varan hizipçi faaliyetlere girişmesi ve tüm disiplinsiz unsurları, parti mekanizmasına ve Sovyetler Birliği yönetim organlarına karşı mücadeleye çağırması üzerine, Merkez Komitesi ile Merkez Denetim Komisyonu'nun 14 Kasım 1927'de yaptıkları ortak toplantıda Troçki ve Zinovyev partiden çıkarıldılar.

Ancak Troçki ve Zinovyev, sahte ve ikiyüzlüce yaptıkları özeleştiriyeye rağmen, onları işçi sınıfının ve partinin üyeleri olma olanağından yoksun bırakmak istemeyen parti tarafından, zayıf da olsa birtakım umutlarla üyeliğe yeniden kabul edildiler.

Ancak Troçki ve Zinovyev, sahte ve ikiyüzlüce yaptıkları özeleştiriyeye 1928'de Sovyet iktidarına karşı silahlı mücadeleye girişmek üzere yasadışı anti-Sovyet bir parti kurma çabaları sürdürdüğü için, özel bir hükümet kararnamesiyle SSCB'den sürgün edildi.

SSCB'den atıldıktan sonra, Troçki, dışarıdaki darmadağınık oportünist grupları bir uluslararası örgütte toplamak üzere ateşli çalışmalara başladı. 1929 Temmuz'unda «Muhalefet Bülteni»ni yayınlamaya koyuldu. Bu gazetenin gerçek yüzünü gizleyebilmek için Troçki «bolşevik-leninistlerin organı» diyordu. Ama, anti-leninist yöneliş, bültenin her sayfasında görünüyordu. Üstelik gazete herhangi bir uluslararası örgütü veya partiyi değil, bütün makaleleri yazan ve redaksiyondan geçiren Troçki'nin kendisini temsil ediyordu.

Troçki, 1930'da, «Komintern'in bürokratik merkezçiliğine karşı savaşın», «SSCB'de proletarya diktatoryasının yeniden düzenlenmesi», troçkist düşüncelerin «ancak kuvvet kullanarak» gerçekleşebileceği gibi sloganlarla, Paris'te biraraya gelen ve kendilerini «uluslararası Sol muhalefet» diye adlandıran çeşitli küçük troçkist grupları birleştirmeye çalışıyordu. Bu toplantının raporlarında, bir «muhalefetin» yaratılmasının «Dördüncü Enternasyonal'e yol açmayacağı» ve bu muhalefetin amacının «Komünist Enternasyonal'in yeniden doğması» olduğu belirtiliyordu.

1933'te tekrar Paris'te toplanan «muhalefet», kendi saflarına kabul edilmek için gerekli olan 11 koşulu açıkladı. Bunların arasında, ilk önce tek bir ülkede sosyalizmin zaferinin olanaksız olduğuna ve «sürekli devrim» teorisinin kabulüne ilişkin koşullar bulunuyordu. Ancak çok geçmeden muhalefet dikiş yörelerinden sökülmeğe başladı. Troçkist ve troçkizme yakın gruplar görüşlerinde öylesine farklıydılar ki, Troçki'nin onları birleştirme ve «Komintern Muhalefeti» çatısı altında toplama niyeti pratikte boşa çıktı.

Troçkistlerin Komintern'i içeriden ele geçirme umutları suya düştü. Troçki'nin taraftarları her yerde komünistler ve işçiler tarafından geri püskürtüldü. Küçük troçkist kliğin çevirdiği dolaplar, Komintern tarafından izlenen politikaya herhangi bir etki yapmadı.

Bunun üzerine Troçki kendi «enternasyonal»ni yaratmayı kararlaştırdı. Bunun Komintern'e muhalefete yetenekli bir siyasal güç durumuna geleceğini umuyordu. 1936'da tekrar küçük bir grup taraftarını bir araya getirerek onlarla bir «enternasyonal» yaratma konusunda tartışmaya girişti. 1933'de olduğu gibi bu kez de önerisi hiçbir destek görmedi. Yine de 1934 ve 1937 yılları arasında, varolmayan bir «Dördüncü Enternasyonal»in «Sovyet Kesimi» adına konuştuğunu ileri sürdü.

En sonunda, 3 Eylül 1938'de, Troçki bir «Dördüncü Enternasyonal» düşüncesine çekebildiği kafadarlarıyla bir «Birleşme Konferansı» topladı. Konferans, Troçkist «Uluslararası Sol Muhalefetin» yürütme komitesinin ve uluslararası bürosunun «geçmiş yıllarda eylem konusunda yeteneksizliğini gösterdiğini» bildirdi. Ancak gene de «Dördüncü Enternasyonal»in kurulması kararlaştırıldı.

«Dördüncü Enternasyonal»in tarihi, hastalıklı troçkist gruplar arasındaki arbedenin çekişmenin tarihi idi. Troçkist İsaac Deutscher bile Troçki'nin «Dördüncü Enternasyonal»i canlandırma girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlandığını ve bir uluslararası kitle örgütü yaratma düşüncesinin fiyasko olduğunu itiraf etmek zorunda kalmıştır.

«Dördüncü Enternasyonal», bu «Enternasyonal»e bağlı olduklarını belirten sözlerinden öteye, örgütlenme bakımından herhangi bir bağ-

ları bulunmayan Troçkist grupların geçici bir birliği temeli üzerinde, alalecele biraraya getirmişti.

Yeni katılanlar çoğunlukla, Komünist partilerden atılmış olanların ya da anti-komünist eğilimli maceracıların arasından çıkıyordu. Sovyetler Birliği'ne ve Komünist partilere olan nefretini bir «sol cümlecik» altında gizlemeye uğraşan her türden dönöge burada «hoş geldin» deniyordu. Katılanların büyük bir kısmı toplumsal konumları itibariyle küçük burjuva ve burjuva aydın çevrelerden geliyordu.

«Troçkist Enternasyonal» tarafından verilen «siyasal demec»lere gelince: Bunlar, Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin inşa edilmesinin teori ve pratiği ve Komünist partilerin strateji ve taktikleri hakkında küfürlerle doluydu.

«Troçkist Enternasyonal»in kurulması için yapılan çalışmalar, uluslararası işçi sınıfının faşizme ve artan dünya savaşı tehlikesine karşı savaştıkları döneme rastlıyordu.

Bu sırada troçkistler faşizme ve savaşa karşı nasıl bir tavır almışlardı?

Troçkistler her yolu deneyerek halk cephesinin kurulmasına karşı çıktılar. Anti-faşistler arasında bölücü faaliyetler yürüttüler. «Dördüncü Enternasyonal» tarafından kararlaştırılan program şunları söylüyordu: «Faşizme karşı devrimci mücadelenin ilk koşulu, halk cephesinin teori ve pratiğın acımaksızın teşhir edilmesidir. Troçkistler, Komünist partileri, varolmayan bir liberal burjuvazi ile koalisyonu arzulamakla, «sınıfsal konumlarından kaydıkları için» »faşizme karşı mücadelenin öncülüğünü yapma yeteneğinden yoksun olmakla suçladılar. Anti-faşist mücadelenin bu biçimde sabote edilmesi, Mussolini ve Hitler'in bir proleter devrimi ile devrilmesinin gerektiği yolunda verilen sorumsuz demeclerle artırılıyordu.

O sıralarda Troçki, halk cephesinin emperyalizmi kurtarmak için bir araç olduğu yolunda canavarca bir demec hazırlayacak kadar bataklığa gömülmüştü. 1938'de, A. Gramsci'nin, kendisini «faşizmin orospusu» olarak tanımladığı yıllarda, «Bir yanda halk cepheleri, öte yandan da faşizm, bunlar emperyalizmin, proleter devrimine karşı mücadelesinde son siyasal sığınaklarıdır.» diye yazdı.

Yine bu yıllarda, troçkistler, Komintern'in 7. Kongresi tarafından yapılan demokrasiyi koruma çağrısına karşı çıktılar. Demokratik özgürlükleri koruma girişimlerinin yararsız olduğuna ilişkin bozguncu fikirleri yaymağa koyuldular. Komünist partiler, faşizmin tehditkar yayılışını durdurmak ve bir kitle mücadelesini başlatmak için, kitleleri demokratik kurumlardan mümkün olduğunca yararlanma doğrultusunda yönlendirirken, troçkistler faşizme karşı demokrasi için mücadelenin «kitleleri hayallerle oyalamak» olduğunu ileri sürdüler. Mayıs 1940'ta «Dördüncü

Enternasyonal»in yayınladığı bir bildiriye, demokrasilerin «gerici dikta-törlüklere dönüşmeleri» kaçınılmaz olduğu için, demokrasiyi korumak amacıyla yapılan çağrılar «hatalı» ve «yanlış» olarak nitelendi.

«Troçkist Enternasyonal» daha da ileri giderek, Komünist partilerin 1930'lardaki barış için mücadelesini de gözden düşürmeye çalıştı. Komintern'in 7. Kongresi: «Komünist partilerin **temel sloganı**, barış için mücadele olmalıdır.» diyordu. Ve Komünistler günden güne yaklaşan dünya savaşı tehlikesine karşı en ön saflarda savaşıyorlardı.

Troçkistler, provokatif bir açıklama yaptılar ve «savaş, her zaman devrimin anası olmuştur» diyerek, savaştan korkmak için herhangi bir nedenin bulunmadığını ileri sürdüler.

«Troçkist Enternasyonal» savaş durumunda işçi sınıfını bekleyen geleceği çizmek için aydınlık renkler kullanmadı. Nazi Almanya'sının ilk istilacı adımlarına ilişkin haberleri sevinçle karşıladı. Bırakalım olaylar kendi yollarında gitsinler, bırakalım savaş ateşi tüm dünyayı sarsın, bütün bunlar devrimin yararınadır. Çünkü kapitalist rejimlerin sonunu yaklaşıtırlar. Troçkistler böyle düşünüyorlardı. «Dördüncü Enternasyonal», bildirilerinden birisinde, demokrasi için faşizme karşı savaş sloganını öfkeyle reddetti. Yurtseverlik sloganının yanlış olduğunu ileri sürdüler. Troçkistlerin, halkların dikkatlerini, dünyanın her tarafında yayılmakta olan faşizm belasından öteye çekmeyi amaçlayan ve anti-faşist güçleri, birleşmeden alakoymayı uman bu tavırları, gerçekte, Nazizme yardımcı olmuştur.

Savaş sonrası çalışmalarında da, Troçkistler, sadece emperyalist propaganda makinesine «argüman» kazandırmakla kalmadılar, birçok da anti-komünizm uzmanı sağladılar. S. Hook, J. Cannon, I. Deutscher gibi.

1950'lerde, «Troçkist Enternasyonal», merkezi Paris'te bulunan «Enternasyonal Sekreterliği» ve merkezi Londra'da bulunan «Enternasyonal Komite» olmak üzere birbirinden bağımsız iki hizbe bölündü. 1960'lardan itibaren ise troçkistler, birbirine düşman 4 merkezin çevresinde kümeleniler:

1. Frank ve German'in Enternasyonal Sekreterliği,
2. Pablo'nun başını çektiği «4. Enternasyonal Marksist Devrimci Eğilimi»
3. Pasadas'ın başını çektiği «Latin Amerika Sekreterliği»
4. Başlıca İngiltere, ABD ve Kanada troçkist gruplarını biraraya getiren Londra'daki «Enternasyonal Komite»